

บทที่ ๑ สภาพบริบททั่วไปของจังหวัดนนทบุรี

ประวัติความเป็นมาของจังหวัด

เมืองนนทบุรี มีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์อันยาวนานกว่า ๔๐๐ ปี ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา มีคูคลองน้อยใหญ่มากมาย เป็นเมืองเก่าแก่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี เดิมตั้งอยู่ที่ตำบลบ้านตลาดขวัญ ซึ่งเป็นสวนผลไม้ที่ขึ้นชื่อในสมัยนั้น ได้รับการยกฐานะเป็นเมืองนนทบุรีเมื่อ พ.ศ. ๒๐๙๒ ในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช บ้านตลาดขวัญเป็นดินแดนแห่งความอุดมสมบูรณ์และเป็นสวนผลไม้ที่มีชื่อแห่งหนึ่งของกรุงศรีอยุธยา ฝรั่งต่างชาติที่ได้เดินทางเข้ามาค้าขายและเจริญสัมพันธไมตรีกับกรุงศรีอยุธยาต่างก็ได้บันทึกเอาไว้ ดังปรากฏในจดหมายเหตุบันทึกการเดินทางของลาลูแบร์ ชาวฝรั่งเศส ผู้ซึ่งเดินทางเข้ามาในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชว่า “สวนผลไม้ที่บางกอกนั้น (หมายถึง กรุงเทพฯ ในปัจจุบัน) มีอาณาบริเวณยาวไปตามชายฝั่ง โดยทวนขึ้นสู่เมืองสยามถึง ๔ ลี้ กระทั่งจรดตลาดขวัญ (TALACOUN) ทำให้เมืองหลวงแห่งนี้อุดมสมบูรณ์ไปด้วยผลาหาร ซึ่งคนพื้นเมืองชอบบริโภคกันนักหนา” (จดหมายเหตุลาลูแบร์) จังหวัดนนทบุรี เป็นจังหวัดหนึ่งทางภาคกลางของประเทศไทย โดยจัดเป็นพื้นที่ในเขตปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร มีขนาดเนื้อที่ใหญ่อันดับที่ ๗๔ ของประเทศ แต่มีประชากรหนาแน่นที่สุดเป็นอันดับที่ ๒ รองจากกรุงเทพมหานคร

ประวัติศาสตร์

สภาพทั่วไปของจังหวัดนนทบุรี เป็นที่ราบลุ่มมีความอุดมสมบูรณ์ จึงมีผู้คนมาตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนหนาแน่นตามริมแม่น้ำเจ้าพระยามาตั้งแต่อดีต เช่น บ้านวัดชลอ บ้านวัดเขมา บ้านบางม่วง บ้านตลาดขวัญ บ้านบางขุน เป็นต้น

สมัยอยุธยา

หลักฐานการตั้งถิ่นฐานที่เก่าแก่ที่สุดในจังหวัดนนทบุรีปรากฏที่วัดปรังค์หลวง ตั้งอยู่ในตำบลบางม่วง อำเภอบางใหญ่ เป็นวัดที่มีพระปรังค์ลักษณะย่อมุมไม้ยี่สิบขนาดใหญ่ สันนิษฐานว่า สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ (พระเจ้าอู่ทอง) โปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นเพื่อเป็นหลักแก่ชุมชนชาวเมืองอู่ทองที่อพยพหนีโรคระบาดมาตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณนี้ก่อนจะมีการสถาปนากรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ชุมชนแห่งนี้ได้ขยายตัวและกระจัดกระจายออกไปตามพื้นที่ต่าง ๆ ในบริเวณนี้ โดยมีชุมชนสำคัญอีกแห่งหนึ่ง คือ บ้านตลาดขวัญ ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา แต่ท้องที่จังหวัดนนทบุรีทั้งหมดในสมัยนี้ยังคงเป็นส่วนหนึ่งของกรุงศรีอยุธยา

จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๐๙๑ สมเด็จพระนารายณ์มหาราชโปรดเกล้าฯ ให้ขุดคลองลัดแม่น้ำเจ้าพระยา จากเหนือวัดชลอไปทะเลใกล้วัดมูลเหล็ก (ปัจจุบันคือวัดสุวรรณคีรี เขตบางกอกน้อย) เพื่อใช้เป็นเส้นทางลัดในการเดินทาง และเพื่อเพิ่มปริมาณแหล่งน้ำสำหรับการเกษตรในพื้นที่ ในปีเดียวกันนั้น พระเจ้าตะเบ็งชเวตี้ กษัตริย์พม่าได้ยกกองทัพเข้าตีกรุงศรีอยุธยา ผลจากสงคราม ทำให้สมเด็จพระสุริโยทัยสิ้นพระชนม์บนคอช้าง เมื่อพ่ายกองทัพกลับไป และกรุงศรีอยุธยาได้จัดการพระศพสมเด็จพระสุริโยทัยเรียบร้อยแล้ว สมเด็จพระนารายณ์มหาราชจึงทรงปรับปรุงกิจการทหารให้มั่นคงกว่าเดิม พระองค์โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งเมืองใหม่ขึ้นอีกหลายเมือง รวมทั้งให้ยกฐานะหมู่บ้านตลาดขวัญขึ้นเป็นเมืองนนทบุรี

ในปี พ.ศ. ๒๐๙๒ เนื่องจากมีราษฎรจำนวนมากหนีภัยสงครามครั้งนั้นไปอยู่ตามป่าเขาและไม่ยอมกลับพระนคร หากตั้งเมืองใหม่ขึ้นจะเป็นประโยชน์ต่อการเกณฑ์ไพร่พลเมื่อเกิดสงคราม นอกจากนี้ ยังสามารถเป็นเมืองท่าและเมืองหน้าด่านของกรุงศรีอยุธยาได้อีกด้วย ที่ตั้งของเมืองนนทบุรีในครั้งแรกนี้ ตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา มีวัดหัวเมืองเป็นเขตเหนือ (ปัจจุบันคือโรงพยาบาลพระนั่งเกล้า) และมีวัดท้ายเมืองเป็นเขตใต้

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๑๗๙ รัชสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง พระองค์โปรดเกล้าฯ ให้ขุดคลองลัดตัดส่วนโค้งของแม่น้ำเจ้าพระยาตั้งแต่วัดท้ายเมืองไปทะเลออกหน้าวัดเขมา (เดิมแม่น้ำเจ้าพระยาไหลวกเข้าไปทางบางกรวยและบางใหญ่) ซึ่งทำให้กระแสน้ำเปลี่ยนทางเดินไหลเข้าคลองที่ขุดใหม่ กลายเป็นแนวแม่น้ำเจ้าพระยาหน้าศาลากลางจังหวัดหลังเก่าในปัจจุบัน ส่วนแม่น้ำเดิมก็ตื้นเขินลงเป็นคลองอ้อม คลองบางกอกน้อย และคลองบางกรวยตามที่ปรากฏในปัจจุบัน

ในปี พ.ศ. ๒๒๐๘ สมเด็จพระนารายณ์มหาราชมีพระราชดำริว่า แนวแม่น้ำเจ้าพระยาที่สั้นลงจะทำให้ข้าศึกเข้าสู่กรุงศรีอยุธยาได้ง่ายขึ้น จึงโปรดเกล้าฯ ให้ย้ายเมืองนนทบุรีจากบ้านตลาดขวัญไปตั้งบริเวณปากคลองอ้อม

บ้านบางศรีเมือง (ที่ตั้งเมืองอยู่บริเวณนี้จนถึงสมัยรัชกาลที่ ๕ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์) และให้สร้างกำแพงเมืองรวมทั้งป้อมปราการขึ้น ๒ ป้อม คือ “ป้อมแก้ว” ตั้งอยู่ที่บ้านตลาดแก้ว (สันนิษฐานว่า อยู่ที่วัดปากน้ำในปัจจุบัน) และ “ป้อมทับทิม” ตั้งอยู่บริเวณวัดเฉลิมพระเกียรติในปัจจุบัน (ปัจจุบันกำแพงและป้อมถูกรื้อไปหมดแล้ว) ในช่วงนี้สภาพเศรษฐกิจของเมืองนนทบุรีมีความมั่นคงมาก ทั้งการค้าขายและการทำสวนผลไม้

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. ๒๒๖๔ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระโปรดเกล้าฯ ให้ขุดคลองลัดเก็ร็ดขึ้น ตัดความโค้งของแม่น้ำเจ้าพระยาช่วงที่ไหลวกอ้อมไปทางบางบัวทอง ต่อมากระแสน้ำเปลี่ยนทิศทางการไหล ชายฝั่งทั้งสองข้างของคลองลัดเก็ร็ดถูกกัดเซาะให้ห่างออกจากกันมากขึ้น พื้นที่ตรงกลางที่มีน้ำล้อมรอบจึงกลายเป็นเกาะ เรียกว่า “เกาะเก็ร็ด” ปี พ.ศ. ๒๓๐๗ ก่อนเสียกรุงศรีอยุธยาแก่พม่าเล็กน้อย พระเจ้ามังระ กษัตริย์พม่า โปรดเกล้าฯ ให้มังมหานรธาเป็นแม่ทัพเข้าตีเข้ากรุงศรีอยุธยาจากทางทิศใต้ ตีหัวเมืองรายทางเรื่อยมาจนถึงเมืองธนบุรีและเมืองนนทบุรี ก็เข้ายึดเมืองทั้งสองได้เช่นกัน พม่าแบ่งกำลังบางส่วนขึ้นมาตั้งค่ายอยู่บริเวณวัดเขมา ขณะนั้นมีเรือกำปั่นอังกฤษซึ่งมาค้าขายอยู่ที่เมืองธนบุรีได้อาสาช่วยรบโดยยิงปืนเข้าใส่ค่ายพม่าในเวลาากลางคืน แต่ในที่สุดก็สู้กองทัพพม่าไม่ได้ จึงล่องเรือหนีไปจากนั้นกองทัพพม่าจึงบุกขึ้นไปทางทิศเหนือ เข้าล้อมกรุงศรีอยุธยาไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๓๐๙ และเข้ายึดได้ในปี พ.ศ. ๒๓๑๐ ตลอดการสู้รบได้ส่งผลให้บ้านเมือง วัดวาอารามต่าง ๆ ถูกทำลายและทิ้งร้าง ชาวเมืองนนทบุรีต้องอพยพจากถิ่นที่อยู่เดิม ข้ามแม่น้ำไปหลบซ่อนในสวนบางกรวยและบางใหญ่เพื่อหนีภัยสงคราม

สมัยรัตนโกสินทร์

เมื่อบ้านเมืองได้รับการฟื้นฟูกลับสู่สภาพปกติในสมัยกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ ชาวเมืองจึงค่อย ๆ ย้ายกลับสู่ถิ่นฐานเดิม พร้อมทั้งมีผู้คนจากถิ่นอื่นเข้ามาในพื้นที่ด้วย ได้แก่ ชาวมอญที่อพยพเข้ามาในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งถิ่นฐานที่ปากเกร็ด และอีกครั้งหนึ่งในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เมืองนนทบุรี เมืองปทุมธานี และเมืองนครเขื่อนขันธ์ นอกจากนี้ ยังมีชาวไทยมุสลิมเมืองปัตตานีที่ถูกกวาดต้อนเข้ามาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช และชาวไทยมุสลิมเมืองไทรบุรีที่เข้ามาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทั้งสองพระองค์โปรดเกล้าฯ ให้ชาวไทยมุสลิมเหล่านี้ตั้งถิ่นฐานที่บ้านท่าอิฐ (ปัจจุบันอยู่ในเขตอำเภอปากเกร็ด) และบ้านบางบัวทอง

ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์โปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนสร้อยชื่อเมืองจากเดิม คือ เมืองนนทบุรีศรีมหาสมุทร เป็น เมืองนนทบุรีศรีมหาอุทยาน และต่อมาเปลี่ยนเป็น เมืองนนทบุรีศรีเกษตราราม ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นนี้ เมืองนนทบุรีมีฐานะเป็นหัวเมืองชายทะเล สังกัดกรมท่าในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงปฏิรูปการปกครองหัวเมืองต่าง ๆ เป็นการปกครองส่วนภูมิภาค เมืองนนทบุรี จึงจัดอยู่ในมณฑลกรุงเทพ แบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๔ อำเภอ ได้แก่ อำเภอลาดบัวหลวง อำเภอบางใหญ่ อำเภอบางบัวทอง และอำเภอปากเกร็ด ส่วนศาลากลางเมืองนนทบุรีนั้น โปรดเกล้าฯ ให้ย้ายจากปากคลองอ้อมบ้านบางศรีเมือง มาตั้งอยู่ที่ปากคลองบางซื่อใกล้วัดท้ายเมือง จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๔๕๙ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนคำว่าเมืองเป็น “จังหวัด” เมืองนนทบุรี จึงเปลี่ยนชื่อเรียกเป็น จังหวัดนนทบุรี นอกจากนี้ ในปี พ.ศ. ๒๔๗๑ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้ย้ายศาลากลางจังหวัดนนทบุรีมาตั้งที่โรงเรียนราชวิทยาลัย ศาลากลางจังหวัดแห่งนี้ตั้งอยู่ห่างจากที่ทำการเมืองและศาลากลางจังหวัดนนทบุรีในอดีตลงมาทางทิศใต้ ปัจจุบันก็คือศาลากลางจังหวัดหลังเก่าบริเวณทำนายนนทบุรีนั่นเอง

สมัยปัจจุบัน

ในปี พ.ศ. ๒๔๗๔ ทางราชการได้ตัดถนนพระราชอาสน์ขึ้นเป็นเส้นทางเชื่อมการคมนาคมระหว่างจังหวัดนนทบุรีกับจังหวัดพระนครสายแรก และต่อมาจึงตัดถนนพิบูลสงครามเลียบบ้านเจ้าพระยาขึ้นเป็นสายที่สองในท้องที่ตำบลสวนใหญ่ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๖ เกิดสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ทางราชการจึงยุบจังหวัดนนทบุรีลง เพื่อเป็นการประหยัดงบประมาณ โดยโอนอำเภอเมืองนนทบุรีและอำเภอปากเกร็ดไปขึ้นกับจังหวัดพระนคร และโอนอำเภอบางกรวย อำเภอบางใหญ่ และอำเภอบางบัวทองไปขึ้นกับจังหวัดธนบุรี จนกระทั่งนนทบุรีได้รับการยก

ฐานะขึ้นเป็นจังหวัดอีกครั้งในปี พ.ศ. ๒๔๘๙ อำเภอต่าง ๆ จึงกลับมาอยู่ในเขตการปกครองของทางจังหวัดตามเดิม ปี พ.ศ. ๒๔๙๙ กระทรวงมหาดไทยได้ยกกิ่งอำเภอไทรน้อย ซึ่งแยกพื้นที่ปกครองจากอำเภอบางบัวทอง มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๙๑ ให้มีฐานะเป็นอำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรีจึงมีเขตการปกครองรวม ๖ อำเภอจนถึงปัจจุบัน ในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ กระทรวงมหาดไทยย้ายศาลากลางจังหวัดนนทบุรีและหน่วยงานราชการอื่น ๆ ไปตั้งอยู่ที่ศูนย์ราชการจังหวัดนนทบุรี ถนนรัตนวิเบศร์ ตำบลบางกระสอ และใช้เป็นที่ทำมาจนถึงทุกวันนี้

ด้านกายภาพ

จังหวัดนนทบุรีตั้งอยู่ในเขตที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง ห่างจากกรุงเทพมหานครไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือค่อนทางเหนือ ๒๐ กิโลเมตร มีพื้นที่ปกครองทั้งหมด ๖๒๒.๓๐๓ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๓๘๘,๙๓๙.๓๗๕ ไร่ โดยมีพิกัดภูมิศาสตร์อยู่ละติจูดที่ ๑๓ องศา ๔๗ ลิปดาเหนือ ถึงละติจูดที่ ๑๔ องศา ๐๔ ลิปดาเหนือ และลองจิจูดที่ ๑๐๐ องศา ๑๕ ลิปดาตะวันออก ถึงลองจิจูดที่ ๑๐๐ องศา ๓๔ ลิปดาตะวันออกและมีอาณาเขตจรดอำเภอและจังหวัดข้างเคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อำเภอลาดหลุมแก้ว และอำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี
ทิศใต้	ติดต่อกับ	เขตบางพลัด เขตตลิ่งชัน และเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร (ฝั่งธนบุรี)
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	เขตดอนเมือง เขตหลักสี่ เขตจตุจักร และเขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร (ฝั่งพระนคร)
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	อำเภอพุทธมณฑล และอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

ด้านการปกครองและประชากร

จากสถิติของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ จังหวัดนนทบุรี มีประชากรรวมทั้งสิ้น ๑,๑๙๗,๗๙๔ คน เป็นชาย ๕๕๙,๓๕๓ คน (ร้อยละ ๔๖.๗๐) และหญิง ๖๓๘,๔๔๑ คน (ร้อยละ ๕๓.๓๐) ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล มีร้อยละ ๕๕.๗๙ ส่วนร้อยละ ๔๔.๒๑ อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล ความหนาแน่นของประชากรเท่ากับ ๑,๙๗๕ คนต่อตารางกิโลเมตร (อันดับ ๒ ของประเทศ) จำนวนประชากร เฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ ๔ คน และจำนวนประชากรเฉลี่ยต่อหมู่บ้านเท่ากับ ๓,๕๒๕ คน/บ้าน รายละเอียดดังนี้

อำเภอ/เทศบาล	จำนวนประชากร (คน)					
	ปี ๒๕๕๘	ปี ๒๕๕๙	ปี ๒๕๖๐	ปี ๒๕๖๑		
				ชาย	หญิง	รวม
จังหวัดนนทบุรี	๑,๑๙๓,๗๑๑	๑,๒๑๑,๙๒๔	๑,๒๒๙,๗๓๕	๕๕๙,๓๕๓	๖๓๘,๔๔๗	๑,๑๙๗,๗๙๔
เมืองนนทบุรี	๕๒,๖๘๖	๕๓,๖๕๐	๕๔,๕๑๘	๒๕,๖๙๙	๒๙,๗๒๐	๕๕,๔๑๙
บางกรวย	๒๙,๗๓๑	๓๐,๕๘๖	๓๑,๑๕๕	๑๔,๖๐๗	๑๗,๑๑๒	๓๑,๗๑๙
บางใหญ่	๑๒๒,๔๓๙	๑๒๖,๔๖๔	๑๓๐,๕๐๐	๔๔,๗๐๑	๕๑,๗๖๗	๙๖,๔๖๘
บางบัวทอง	๒๑๓,๔๖๑	๒๑๘,๑๗๖	๒๒๒,๔๘๘	๑๐๕,๓๖๘	๑๒๐,๖๕๘	๒๒๖,๐๒๖
ไทรน้อย	๖๐,๐๓๙	๖๑,๓๓๖	๖๒,๙๙๘	๓๐,๙๖๖	๓๓,๗๖๒	๖๔,๗๒๘
ปากเกร็ด	๕๓,๒๙๓	๕๔,๖๓๕	๕๖,๑๐๐	๒๒,๓๕๓	๒๕,๐๗๐	๔๗,๔๒๓
เทศบาลตำบลศาลากลาง	๑๓,๑๔๖	๑๔,๕๔๘	๑๕,๘๑๖	๗,๘๘๐	๙,๒๑๕	๑๗,๐๙๕
เทศบาลตำบลไทรมา	๒๑,๖๘๓	๒๑,๙๖๙	๒๒,๑๐๓	๑๐,๔๔๘	๑๒,๒๔๒	๒๒,๖๙๐
เทศบาลตำบลไทรน้อย	๒,๕๓๔	๒,๕๒๙	๒,๕๑๘	๑,๒๘๔	๑,๒๗๓	๒,๕๕๗

อำเภอ/เทศบาล	จำนวนประชากร (คน)					
	ปี ๒๕๕๘	ปี ๒๕๕๙	ปี ๒๕๖๐	ปี ๒๕๖๐		
เทศบาลตำบล บางใหญ่	๑๐,๙๓๒	๑๐,๙๖๐	๑๑,๑๑๘	๕,๔๘๑	๕,๘๕๐	๑๑,๓๓๑
เทศบาลตำบล บางม่วง	๕,๖๑๑	๕,๖๗๐	๕,๗๓๓	๒,๘๖๘	๒,๙๔๔	๕,๘๑๒
เทศบาลตำบล ปลายบาง	๔๐,๕๗๖	๔๑,๙๑๕	๔๓,๑๔๔	๒๐,๔๖๖	๒๓,๙๓๕	๔๔,๔๐๑
เทศบาลเมือง บางศรีเมือง	๓๑,๑๒๑	๓๑,๗๐๐	๓๒,๒๕๑	๑๕,๑๐๘	๑๗,๕๔๓	๓๒,๖๕๑
เทศบาลเมือง บางกรวย	๔๒,๐๙๖	๔๒,๓๙๐	๔๒,๗๖๖	๒๐,๐๖๒	๒๓,๓๙๑	๔๓,๔๕๓
เทศบาลนคร ปากเกร็ด	๑๘๗,๒๓๙	๑๘๙,๒๕๘	๑๙๐,๑๑๒	๘๘,๑๕๖	๑๐๑,๗๗๙	๑๘๙,๙๓๕
เทศบาลเมือง บางบัวทอง	๕๐,๑๖๔	๕๐,๓๔๕	๕๐,๗๔๔	๒๓,๕๙๒	๒๗,๕๔๔	๕๑,๑๓๖
เทศบาลนคร นนทบุรี	๒๕๖,๙๖๐	๒๕๕,๗๙๓	๒๕๕,๖๗๑	๑๒๐,๓๑๔	๑๓๔,๖๓๖	๒๕๔,๙๕๐

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

สำหรับข้อมูลจำนวนบ้านจากการจดทะเบียนถึงปี พ.ศ. ๒๕๖๐ จำแนกตามอำเภอ พบว่า อำเภอเมืองนนทบุรีมีบ้านจำนวน ๑๙๖,๓๘๔ หลังคาเรือน อำเภอปากเกร็ด ๑๔๗,๘๖๙ หลังคาเรือน อำเภอบางบัวทอง ๑๓๔,๑๐๔ หลังคาเรือน อำเภอบางใหญ่ ๗๗,๐๘๒ หลังคาเรือน อำเภอบางกรวย ๖๕,๐๙๕ หลังคาเรือน และอำเภอไทรน้อย ๒๘,๑๑๕ หลังคาเรือน

นอกจากนี้ ยังพบว่าในปี พ.ศ. ๒๕๕๙ มีประชากรแฝงในพื้นที่จำนวน ๕๘๐,๗๗๑ คน จำแนกเป็นแฝงกลางวัน (เรียนและทำงาน) ๒๕๖,๗๗๒ คน และแฝงกลางคืน ๓๒๓,๙๙๙ คน ดังนี้

รายการ	ปี ๒๕๕๘ (คน)	ปี ๒๕๕๙ (คน)	ปี ๒๕๖๐ (คน)
๑. แฝงกลางวัน	๙๑,๓๖๐	๓๑๐,๑๙๑	๒๕๖,๗๗๒
๑.๑ เรียนหนังสือ	๔๙,๒๐๐	๖๓,๗๐๔	๔๒,๕๑๒
๑.๒ ทำงาน	๔๒,๑๖๐	๒๔๖,๔๘๗	๒๑๔,๒๖๐
๒. แฝงกลางคืน	๓๘๔,๐๐๐	๔๐๒,๙๕๕	๓๒๓,๙๙๙
รวมทั้งสิ้น	๔๗๕,๓๖๐	๗๑๓,๑๔๖	๕๘๐,๗๗๑

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดนนทบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีแม่น้ำไหลผ่าน จึงแบ่งออกเป็น ๒ ฝั่ง คือ ฝั่งตะวันตก มีพื้นที่ ๓ ใน ๔ ของจังหวัด พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มมีน้ำท่วมถึง มีคูคลองขนาดต่าง ๆ เชื่อมโยงกันหลายสายเหมือนใยแมงมุม มีการทำเรือสวนไร่นา และฝั่งตะวันออกมีพื้นที่ ๑ ใน ๓ ของจังหวัด ได้แก่ พื้นที่ในเขตเทศบาลนครนนทบุรีและเทศบาลนครปากเกร็ด เป็นเขตเมืองมีประชากรอยู่อย่างหนาแน่น อาจถือได้ว่า ส่วนนี้เป็นส่วนหนึ่งของเมืองหลวง เพราะเขตแดนระหว่างนนทบุรีกับกรุงเทพมหานครนั้นแทบจะไม่ใช่ที่รู้จัก

ด้านศาสนา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่สำคัญ

เดือน	กิจกรรม
มกราคม	-ส่งท้ายปีวิถีไทยต้อนรับปีใหม่วิถีพุทธทุกวัดในจังหวัดนนทบุรี -ตักบาตรทำบุญขึ้นปีใหม่ ทำนํ้านนท์ -ล่องเรือ ไหว้พระ ไหว้เจ้า ต้อนรับปีใหม่
กุมภาพันธ์	-พิธีสมโภชพระบรมสารีริกธาตุวัดเขมาภิรตาราม -งานสมรสหมู่แบบไทย -เทศกาลประเพณีวันมาฆบูชา
มีนาคม	-วัฒนธรรมสองฝั่งเจ้าพระยามหาเจษฎาบดินทร์ ณ วัดเฉลิมพระเกียรติ
เมษายน	-งานประเพณีวันสงกรานต์ไทยรามัญ ณ เกาะเกร็ด/วัดสโมสร อำเภอบางกรวย
พฤษภาคม	-เทศกาลผลไม้และของดีเมืองนนท์ -งานพฤษภาทศมาส THE BEST OF NONGTHABURI -งานทุเรียนนนท์ -เทศกาลประเพณีวันวิสาขบูชา
มิถุนายน	-งาน THE BEST OF NONGTHABURI
กรกฎาคม	-เทศกาลประเพณีวันอาสาฬหบูชา -ประเพณีเข้าพรรษาแห่เทียนทางน้ำอำเภอบางกรวย -เข้าพรรษาไหว้พระ ๙ วัด ชมของดีเมืองนนท์
สิงหาคม	-มหกรรมวัฒนธรรมนนทบุรี -ประเพณีแข่งเรือยาว
กันยายน	-เทศกาลถือศีลกินเจ ณ วัดบรมราชากาญจนภิเษกอนุสรณ์ -ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง
ตุลาคม	-ประเพณีออกพรรษา -ประเพณีตักบาตรดอกไม้ อำเภอบางกรวย -ตักบาตรทางน้ำ -ประเพณีช้อนรูป
พฤศจิกายน	-ประเพณีลอยกระทง -ประเพณีทำบุญตักบาตรพระร้อย -งานแข่งเรือยาวประเพณีชิงถ้วยพระราชทานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ธันวาคม	-งานสมโภชหลักเมืองนนทบุรี ศาลากลางจังหวัดนนทบุรี

ศาสนสถานจังหวัดนนทบุรี

ศาสนสถาน					รวม (แห่ง)
พุทธ (แห่ง)	อิสลาม (แห่ง)	คริสต์ (แห่ง)	พราหมณ์-ฮินดู (แห่ง)	ซิกข์ (แห่ง)	
๑๙๑	๑๙	๓๘	-	-	๒๔๘

ผู้นับถือศาสนา จำแนกตามเพศ

ศาสนา	ชาย (คน)	หญิง (คน)	รวม (คน)	ร้อยละ
พุทธ	๕๕๒,๔๓๕	๕๖๔,๐๙๒	๑,๑๑๖,๕๒๗	๙๕
อิสลาม	๑๖,๗๐๕	๑๙,๒๗๔	๓๕,๙๗๙	๓.๐๖
คริสต์	๑๒,๓๔๖	๑๐,๑๔๕	๒๒,๔๙๑	๑.๙๑
พราหมณ์-ฮินดู	-	-	-	-
ซิกข์	-	-	-	-

สถานศึกษา

ที่	ระดับ	สังกัด ศธ. (แห่ง)		สังกัด อปท. (แห่ง)	รวม
		รัฐบาล	เอกชน		
๑	ประถมศึกษา	๙๖	๑๐๒	๑๑๔	๓๑๒
๒	มัธยมศึกษา	๑๘	-	๑๒	๔๐
๓	ปวช./ปวส.	-	๖	-	๖
๔	อุดมศึกษา	๔	๒	-	๖

หมู่บ้านจำแนกตามอำเภอ

ที่	อำเภอ	จำนวนหมู่บ้าน (แห่ง)	รวม
๑	เมืองนนทบุรี	๒๖	๒๖
๒	บางกรวย	๔๑	๔๑
๓	ปากเกร็ด	๕๑	๕๑
๔	บางบัวทอง	๗๓	๗๓
๕	บางใหญ่	๖๙	๖๙
๖	ไทรน้อย	๖๘	๖๘

แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและโดดเด่นในจังหวัด

๑. อุทยานเฉลิมกาญจนาภิเษก

เป็นสวนสาธารณะที่มีบรรยากาศร่มรื่นมาก สวนสาธารณะแห่งนี้มีเนื้อที่ประมาณ ๑๐๐ ไร่ สถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้ดูแลโดยกรมธนารักษ์ ใช้งบกว่า ๙๐๐ ล้านบาทในการสร้างเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในวโรกาสทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี สวนสาธารณะแห่งนี้อยู่ติดกันกับรั้วของวัดเฉลิมพระเกียรติวรวิหาร หากเดินทางมาถึงสวนแล้วเราสามารถแวะเข้าไปเที่ยวในวัดได้อีกด้วย อุทยานเฉลิมกาญจนาภิเษกเคยมีค่ายหนัง ทั้งไทยและต่างประเทศมักมาใช้ที่นี่เป็นสถานที่ถ่ายทำกันอยู่บ่อย ๆ ไม่เว้นแม้แต่บุคคลทั่วไปที่มาถ่ายภาพงานแต่งงานรับปริญญากันอยู่บ่อย ๆ อุทยานเฉลิมกาญจนาภิเษกแห่งนี้ ตั้งอยู่ในตำบลบางศรีเมือง ดิถีริมแม่น้ำเจ้าพระยา หากท่านต้องการจะมาเที่ยวสวนแห่งนี้แนะนำว่าให้มาช่วงเย็นตั้งแต่ ๔ โมงเย็นขึ้นไป เพราะอากาศจะไม่ร้อน หลายคนมักมาออกกำลังกายกันอยู่เสมอ ๆ ภายในสวนจัดแต่งเป็นอย่างดีมีต้นไม้สองข้างทางหลากหลายพันธุ์ มีสวนเด็ก สวนออกกำลังกายสำหรับผู้ใหญ่พร้อมเครื่องเล่น เครื่องออกกำลังกายมากมาย จุดเด่นของสวนแห่งนี้ คือ วิมานสราญนวมินทร์ มีรูปร่างเป็นพลับพลาโถงเครื่องยอดแหลม ตั้งอยู่กลางสระน้ำขนาดใหญ่กลางสวน ก่อสร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก หลังคาลาดชันยอดแหลมทรงมณฑป ประดับฉัตรสามชั้น สัญลักษณ์แสดงเครื่องยศของประเภทอาคารชั้นสูง ถัดมาไม่ไกลเป็นเรือนไทยหมู่สำหรับพักผ่อนและบริการ เป็นเรือนไม้สักทั้งหลัง ประเภทเครื่องสักลูกประสัก (ลูกประสัก คือ ไม้หมุดสำหรับตรึงกระดาษต่างตะปู) ระดับชั้นคหบดีแต่โบราณ บริเวณริมน้ำจากท่าเรือรับเสด็จ เป็นส่วนของอาคารพลับพลาโถงจตุรมุขรับเสด็จ เป็นศาลาโถงหลังคาลาดชันสี่ทิศ และศาลาบริวารทั้งสามหลังเป็นงานไม้เครื่องลายรูปแบบอย่างโบราณ ลวดลายประยุกต์ออกแบบตามฉันทลักษณ์ ใช้ไม้สักแกะลงรักปิดทองคำเปลวร้อยเปอร์เซ็นต์ ประดับกระจกสีให้เหมาะกับลักษณะใช้สอยที่เป็นอาคารประกอบพิธีสุดมูมน้ำ

กวางอามาน

พิพิธภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา เป็นศูนย์วัฒนธรรมพื้นบ้านชาวมอญ จัดแสดงเครื่องปั้นดินเผามอญ ปลายโบราณ การปั้นเครื่องปั้นดินเผานั้นเป็นอาชีพชาวมอญมาตั้งแต่ครั้งตั้งถิ่นฐานแถบลุ่มแม่น้ำอิรวดี และมีมาตั้งแต่ สมัยกรุงธนบุรี นับเป็นหัตถกรรมพื้นบ้านที่เก่าแก่ที่สุดในจังหวัดนนทบุรี ลวดลายประณีตสวยงามเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ และยังเป็นสัญลักษณ์ตราประจำจังหวัดนนทบุรี สองข้างทางเดินบนเกาะมีบางบ้านที่ทำเครื่องปั้นดินเผา ภาชนะของใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น กระถาง ครก โอ่งน้ำ ฯลฯ เปิดให้เข้าชมทุกวัน ระหว่างเวลา ๐๙.๐๐-๑๗.๐๐ น.

๒. พิพิธภัณฑ์จังหวัดนนทบุรี

แหล่งเรียนรู้เพื่อสืบสานจิตวิญญาณแห่งเมืองนนท์ ตั้งอยู่ใกล้กับท่าบ้านนนท์ เดิมเป็นที่ตั้งของศาลากลางจังหวัดนนทบุรีหลังเก่า ซึ่งเป็นเรือนไม้สักที่มีสถาปัตยกรรมงดงาม สร้างในสมัยรัชกาลที่ ๖ เป็นอาคารทรงคุณค่าทางด้านสถาปัตยกรรมและมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ที่ยาวนานของจังหวัดนนทบุรี ปัจจุบันได้ปรับปรุงให้เป็น “พิพิธภัณฑ์จังหวัดนนทบุรี” ซึ่งเป็นแหล่งรวบรวม เก็บรักษา และจัดแสดงหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ตลอดจนมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าของชาวนนทบุรี เพื่อการเรียนรู้ สืบทอดและอนุรักษ์ให้ยั่งยืนสืบต่อไป ภายในอาคารจัดแสดงเรื่องราวที่น่าสนใจทางประวัติศาสตร์ ย้อนรอยอดีตเล่าเรื่องวันวานของจังหวัดนนทบุรี แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตและภูมิปัญญาชาวบ้าน รวมถึงงานวิจิตรศิลป์ชั้นเยี่ยม ประติมากรรมดินเผาและชมภาพอดีตในยุคทองของการค้าเครื่องปั้นดินเผาที่เกาะเกร็ดซึ่งกลับคืนชีวิตด้วยเทคนิคพิเศษ

๓. เกาะเกร็ด

เกิดขึ้นจากการขุดคลองลัดแม่น้ำเจ้าพระยา ตรงส่วนที่เป็นแหลม ในสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ แห่งกรุงศรีอยุธยา เมื่อปี พ.ศ. ๒๒๖๕ เรียกว่า “คลองลัดเกร็ดน้อย” (คลองลัดเกร็ดใหญ่อยู่ที่จังหวัดปทุมธานี ขุดลัดแม่น้ำเจ้าพระยาตอนท้ายอำเภอสามโคกมาทางใต้ถึงคลองขวางเชียงราก) ต่อมากระแสน้ำเปลี่ยนทิศทางแรงขึ้น เสาะตลิ่งทำให้คลองขยาย แผ่นดินตรงแหลมจึงกลายเป็นเกาะ ชื่อที่เรียกนั้น ชื่อเดิมเรียกว่า เกาะศาลากุน เกาะเกร็ด มีความเจริญมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา สังกัดได้จากวัดวาอารามต่าง ๆ บนเกาะส่วนใหญ่จะเป็นศิลปะในสมัยอยุธยา แต่คงจะมาร้างคนเมื่อพม่ามายึดกรุงศรีอยุธยาได้ หลังจากกอบกู้เอกราชได้ พระเจ้าตากสินมหาราชจึงโปรดให้ชาวมอญที่เข้ารับมาตั้งถิ่นฐานที่นี่ ชาวมอญบนเกาะเกร็ดนั้นมีทั้งที่เข้ามาในสมัยกรุงธนบุรี และสมัยรัชกาลที่ ๒ ต่อมาเมื่อตั้งอำเภอปากเกร็ดขึ้นแล้ว เกาะศาลากุลจึงมีฐานะเป็นตำบล และเรียกว่า ตำบลเกาะเกร็ด

๔. วัดเขมาภิรตารามราชวรวิหาร

ตั้งอยู่ริมฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา ซอยพิบูลสงคราม ๓ (วัดเขมา) ถนนพิบูลสงคราม สันนิษฐานว่าในครั้งแรกนั้นมีชื่อว่า “วัดเขมา” สร้างขึ้นในรัชสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ (พระเจ้าอู่ทอง) แห่งกรุงศรีอยุธยา ต่อมาได้รับการบูรณปฏิสังขรณ์ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยและพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โดยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงสถาปนาวัดนี้เป็นพระอารามหลวงชั้นโทและพระราชทานสร้อยพระนามต่อท้ายเป็น “วัดเขมาภิรตารามราชวรวิหาร” สิ่งที่น่าสนใจในวัดนี้ ได้แก่ พระมหาเจดีย์ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ พระอุโบสถที่ประดิษฐานพระพุทธรูปศิลปะอยุธยา ตำนานแดง และพระที่นั่งมุลมณเฑียร

๕. วัดเฉลิมพระเกียรติวรวิหาร

ตั้งอยู่ริมฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา ซอยเฉลิมพระเกียรติ ๑๖ ถนนท่าหน้าวัดโบสถ์ เป็นพระอารามหลวงชั้นโทที่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นในปี พ.ศ. ๒๓๙๐ เพื่ออุทิศถวายแด่ พระอัยกา พระอัยกี และสมเด็จพระราชชนนี (แต่มาแล้วเสร็จในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว) ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของพระอารามแห่งนี้แสดงให้เห็นถึงพระราชนิยมในพระองค์ด้วย กล่าวคือ มีการผสมผสานรูปแบบศิลปะจีนไว้ในการก่อสร้าง เช่น พระอุโบสถหลังคามุงกระเบื้องแบบจีน โดยมีจิตรกรรมฝาผนัง บานประตูและหน้าต่างเขียนลายทองรดน้ำ ส่วนพระประธานเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัยหล่อด้วยทองแดงทั้งองค์ มีพระนามว่า

“พระพุทธมหาโลกาภินันท์ปฏิมา” ประดิษฐานอยู่ภายใน นอกจากนี้ ยังมีอาคารที่น่าสนใจอื่น ๆ เช่น พระวิหารหลวง (วิหารพระศิลาขาว) พระเจดีย์ทรงกลม (แบบลังกา) ศาลาการเปรียญหลวง กำแพงใบเสมาและป้อมปราการทั้งสี่มุมรอบวัด

๖. วัดตำหนักใต้

ตั้งอยู่ที่ซอยนนทบุรี ๒๗ (วัดตำหนักใต้) ถนนสนามบินน้ำ ตามตำนานเล่าว่า ก่อนที่จะมีการสร้างวัด พื้นที่บริเวณนี้เคยเป็นพลับพลาที่ประทับชั่วคราวของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชมาก่อน สันนิษฐานว่า พระวิหารและหอรบั้งสร้างขึ้นในราวปี พ.ศ. ๒๓๖๗ รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

๗. วัดชมภูเวก

ตั้งอยู่ที่ซอยนนทบุรี ๓๓ (วัดชมภูเวก) ถนนสนามบินน้ำ มีชื่อเดิมว่า “วัดชมภูเวก” เนื่องจากเป็นบริเวณที่มีความเงียบสงบมาก ชาวมอญเป็นผู้สร้างขึ้นในปี พ.ศ. ๒๓๐๐ (สมัยอยุธยาตอนปลาย) ปัจจุบันยังคงมีจิตรกรรมฝาผนังพระวิหารและพระอุโบสถที่งดงามหลงเหลืออยู่ รวมทั้งเป็นหมู่เจดีย์แบบมอญ (เรียกว่า “พระมูเตา”) ที่สร้างโดยพระสงฆ์มอญเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๐

๘. วัดสังฆทาน

ตั้งอยู่ที่ซอยวัดสังฆทานแยกถนนนครอินทร์ฝั่งขาออก สันนิษฐานว่า สร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนปลาย มี “หลวงพ่อโต” พระพุทธรูปปางมารวิชัยเป็นพระประธานประดิษฐานในพระอุโบสถของวัด

๙. วัดโชติการาม

ตั้งอยู่ที่ถนนบางไผ่พัฒนาแยกถนนนครอินทร์ฝั่งขาออก มีชื่อเดิมว่า “วัดสามจีน” สร้างขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๓๕๐ สิ่งที่สวยงามที่สุดในวัดนี้ คือ พระวิหารทรงโรมันที่มีจิตรกรรมฝาผนังทั้งสี่ด้าน โดยเขียนภาพตั้งแต่พื้นขึ้นไปจรดเพดาน นอกจากนี้ ยังมีพระอุโบสถทรงเรือสำเภาแบบอยุธยาตอนปลายอีกด้วย

๑๐. วัดปราสาท

ตั้งอยู่ในซอยวัดปราสาท ถนนบางกรวย-ไทรน้อย สร้างขึ้นในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช จุดเด่นอยู่ที่ผนังพระอุโบสถ ตกแต่งด้วยจิตรกรรมสมัยอยุธยาตอนปลายโดยฝีมือของสกุลช่างศิลปะนนทบุรี ในปัจจุบันถือว่าเป็นภาพจิตรกรรมฝาผนังที่เก่าแก่ที่สุดของจังหวัด ซึ่งได้รับการอนุรักษ์ไว้อย่างถูกวิธี นอกจากนี้ ที่ศาลาการเปรียญยังมีธรรมาสน์ที่มีลวดลายสวยงาม มีอายุตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลายเช่นเดียวกัน **วัดฉิมพลี**

วัดนี้เป็นวัดโบราณสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนกลาง มีปูชนียวัตถุที่สำคัญ คือ อุโบสถ เป็นอุโบสถขนาดเล็ก แต่มีความงดงามเป็นเลิศ อาจกล่าวได้ว่า เป็นโบสถ์สมัยอยุธยาที่สวยงามแห่งหนึ่งของประเทศไทย พระเจดีย์เหนือโบสถ์มีพระเจดีย์องค์ใหญ่เป็นเจดีย์มณฑปสอง และมีเจดีย์องค์เล็ก ๔ องค์ล้อมเจดีย์องค์ใหญ่ เจดีย์ทั้งหมดตั้งอยู่บนฐานทักษิณสี่เหลี่ยม องค์ระฆังพระเจดีย์ประดับด้วยกระจกสีทั้งหมด ซึ่งดูแปลกกว่าเจดีย์ที่อื่น ๆ และดูสวยงาม

๑๑. วัดปรมัยยิกาวาส

พระอุโบสถมีการตกแต่งด้วยวัสดุนำเข้าจากอิตาลี ศิลปะยุโรปแบบพระราชนิยมในสมัยรัชกาลที่ ๕ แต่กระนั้นพระองค์ยังรักษาธรรมเนียมเดิม โดยรับสั่งให้ที่นัริเริ่มการสวดเป็นภาษามอญ และปัจจุบันที่นี้เป็นวัดเดียวที่ยังเก็บรักษาพระ

๑๒. ตลาดน้ำไทรน้อย

ตั้งอยู่ริมคลองพระพิมลราชาเป็นศูนย์รวมของอาหารคาวหวาน ผัก ผลไม้ หลายชนิดที่ชาวบ้านนำมาจำหน่ายริมฝั่งคลอง มีรสชาติอร่อย สะอาด ถูกหลักอนามัยและราคาเป็นกันเอง สามารถเลือกซื้อเลือกหาตามต้องการ นอกจากนี้ ชมทัศนียภาพและวิถีชีวิตของชาวนนทบุรีที่อาศัยอยู่ตามริมฝั่งคลอง ยังคงสภาพความเป็นธรรมชาติและความเป็นไทยอยู่ เปิดเฉพาะวันเสาร์-อาทิตย์ ตั้งแต่เวลา ๐๘.๐๐-๑๗.๐๐ น. บริเวณตลาดน้ำมีเรือล่องคลองพระพิมลราชาออกทุกชั่วโมง ตั้งแต่เวลา ๐๙.๓๐-๑๖.๐๐ น. นำเที่ยวชมวัดไทรใหญ่และสวนมะพร้าว โดยมีเยาวชนเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นนำชม

บทที่ ๒ กรอบแนวคิดและนโยบายที่เกี่ยวข้อง

๑) **แนวนโยบายและกฎหมายในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมภาครัฐ** อันประกอบด้วย การกำหนดแผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙) ที่ต้องการเห็นประเทศไทยเป็นสังคมที่มีคุณภาพ คือ สังคมอุดมปัญญา สังคมแห่งโอกาส สังคมที่เป็นธรรม สังคมแห่งคุณธรรม สังคมที่เกื้อกูลแบ่งปัน และโมเดลประเทศไทย ๔.๐ ที่ต้องการจะนำพาประเทศไทยไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ได้ด้วย ๒ แนวคิดสำคัญ คือ การสร้างความเข้มแข็งจากภายใน และการเชื่อมโยงเศรษฐกิจภายในกับเศรษฐกิจโลก ที่เน้นการ “พัฒนาที่สมดุล” ใน ๔ มิติ กล่าวคือ มีความสมดุลในความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ การรักษสิ่งแวดล้อม การมีสังคมที่อยู่ดีมีสุข และการเสริมสร้างภูมิปัญญา มนุษย์ โดยการพัฒนาที่สมดุลตั้งอยู่บนฐานคิดของ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งมีหลักการสำคัญว่า “เมื่อพรอง ต้องรู้จักเติม เมื่อพอ ต้องรู้จักหยุด เมื่อเกินต้องรู้จักปัน” นอกจากนี้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่ต้องการส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมในสังคมไทยให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล โดยเฉพาะในนโยบายของรัฐบาลปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๕๗) ที่เน้นการส่งเสริมคุณธรรม ดังนี้ ข้อ ๓.๖ จัดระเบียบสังคม สร้างมาตรฐานด้านคุณธรรมจริยธรรมและธรรมาภิบาล ให้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนทั่วไป โดยใช้ค่านิยมหลัก ๑๒ ประการ ตามนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ข้อ ๔.๔ พัฒนาคณะทุกช่วงวัยโดยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้สามารถมีความรู้ และทักษะใหม่ที่สามารถประกอบอาชีพได้หลากหลายตามแนวโน้มการจ้างงานในอนาคต ปรับกระบวนการเรียนรู้และหลักสูตร ให้เชื่อมโยงกับภูมิสังคม โดยบูรณาการความรู้และคุณธรรมเข้าด้วยกัน เพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้าน ความรู้ ทักษะ การใฝ่เรียนรู้ การแก้ปัญหา การรับฟังความเห็นผู้อื่น การมีคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองดี โดยเน้นความร่วมมือระหว่างผู้เกี่ยวข้องของทั้งในและนอกโรงเรียน ข้อ ๔.๗ ทะนุบำรุงและอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา และศาสนาอื่น ๆ ตลอดจนสร้างสันติสุขและความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมไทยอย่างยั่งยืน ข้อ ๔.๑๐ ปลุกฝังค่านิยม และจิตสำนึกที่ดี

๒) **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙)** ได้ประเมินสถานการณ์ความเสี่ยงและสร้างภูมิคุ้มกันของประเทศ ในด้านการเปลี่ยนแปลงทางสถานะสังคม ประเทศไทยก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุจากการมีโครงสร้างประชากรที่วัยสูงอายุเพิ่มขึ้น วัยเด็กและวัยแรงงานลดลง คนไทยได้รับการพัฒนาศักยภาพทุกช่วงวัย แต่มีปัญหาคุณภาพการศึกษาและระดับสติปัญญาของเด็ก พฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ และผลิตภาพแรงงานต่ำ ประชาชนได้รับการคุ้มครองทางสังคมเพิ่มขึ้น และมีการจัดสวัสดิการทางสังคมในหลายรูปแบบแต่กลุ่มผู้ด้อยโอกาสยังไม่สามารถเข้าถึงบริการทางสังคมได้อย่างทั่วถึง ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของประชากร และโอกาสการเข้าถึงทรัพยากรเป็นปัญหาการพัฒนาประเทศ สังคมไทยเผชิญวิกฤตความเสื่อมถอยด้านคุณธรรม และจริยธรรม และมีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย รวมถึงเผชิญปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด และการเพิ่มขึ้นของการพนัน โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน แต่คนไทยตื่นตัวทางการเมืองและให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบต่อสังคมและธรรมาภิบาลมากขึ้น นอกจากนี้ได้ประเมินความเสี่ยงด้านคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่ดี ความเสื่อมถอยและประเพณีดั้งเดิมถูกบิดเบือนเนื่องด้วยการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้สังคมไทยมีความเป็นวัตถุนิยมให้ความสำคัญกับศีลธรรมและวัฒนธรรมที่ดิ่งงามลดลง ทั้งการดำรงชีวิตประจำวันการใช้ชีวิตและความสัมพันธ์กับผู้อื่นมุ่งหารายได้เพื่อสนองความต้องการบริโภค การช่วยเหลือเกื้อกูลกันลดลง ความมีน้ำใจไมตรีน้อยลง แยกแยะเอาเปรียบกัน ขาดความสามัคคี ไม่เคารพสิทธิผู้อื่นและขาดการยึดถือประโยชน์ส่วนรวมจากปัญหาสังคมดังกล่าว จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการสร้างภูมิคุ้มกันของประเทศ เพื่อให้ประเทศไทยสามารถรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ประโยชน์จากภูมิคุ้มกันประเทศที่เป็นทุนทางสังคมของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันหลักที่ยึดโยงคนในชาติให้เกาะเกี่ยวกันอย่างแน่นแฟ้น เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม โดยเฉพาะรัชกาลปัจจุบันที่ทรงเป็นแบบอย่างของการดำรงชีวิตบนทางสายกลางและความพอเพียงทรงยึดมั่นในประโยชน์สุขของพสกนิกรในทุกด้าน ยึดโยงคนไทยให้เป็นปึกแผ่น

ลดอิทธิพลของความทันสมัยและความขัดแย้งในสังคมไทย ประชาชนนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันทำให้สังคมไทยมีค่านิยมและวัฒนธรรมที่ดีงาม ครอบครัวสามารถบ่มเพาะความเป็นไทยที่มีจิตสำนึกและอัตลักษณ์ใหญ่ทรลานโดดเด่นถึงรากเหง้าของตนเอง นอกจากนี้ ชุมชนท้องถิ่นยังเป็นกลไกที่มีความสามารถในการบริหารจัดการและมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเชื่อมโยงกันเป็นพลังหลัก ในการพัฒนาฐานรากของประเทศให้มั่นคง ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเอง บรรเทาปัญหาเศรษฐกิจสังคมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับท้องถิ่นได้

๓) ทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔)
ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) กล่าวถึงสภาพของสังคมไทย ด้านธรรมาภิบาลไว้ว่า ประเทศไทยจะต้องให้ความสำคัญกับเรื่องธรรมาภิบาลอย่างเร่งด่วน จากการประเมินผ่านดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขรวมกันในสังคมไทย ซึ่งว่า สังคมไทยในภาพรวมมีความอยู่เย็นเป็นสุขรวมกันอยู่ในระดับปานกลาง ในปี ๒๕๕๖ แต่ยังคงประกอบด้านสังคมประชาธิปไตย ที่มีธรรมาภิบาลอยู่ในระดับที่ต้องเร่งแก้ไข สถานการณ์ดังกล่าว ถือเป็นความจำเป็นของประเทศไทยที่จะต้องให้ความสำคัญกับเรื่องธรรมาภิบาลอย่างเร่งด่วน เนื่องจากสถานการณ์วิกฤตคุณธรรมจริยธรรมและธรรมาภิบาลของสังคมไทยขณะนี้ ได้มีการสะสมตัวและลุกลามสู่ทุกภาคส่วน ได้แก่ ภาคการเมืองทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นที่มีการซื้อสิทธิ์ ขายเสียง มีการทุจริตเพื่อให้ได้รับการเลือกตั้ง มีผลประโยชน์สวนตนทับซ้อนกับผลประโยชน์รัฐหน่วยงานภาครัฐ มีระบบการบริหารงานที่ไม่เป็นธรรมาภิบาล มีการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบ หาผลประโยชน์ให้ตนเองและพวกพ้อง ภาคธุรกิจบางส่วนมีการร่วมมือกับนักการเมืองและข้าราชการ กระทำการทุจริตเพื่อให้ได้งานจากภาครัฐ ปดงานอย่างรวดเร็ว ผูกขาดทางธุรกิจ หลีกเลี่ยงภาษี ขาดความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค ภาคประชาชนมีแนวโน้มยอมรับการทุจริตต่าง ๆ ที่ตนเองได้รับประโยชน์มากขึ้น สถาบันทางศาสนาบางส่วนประพฤติดุคคุณธรรมและจริยธรรมเสียเอง มีปัญหาการบริหารจัดการทรัพย์สินของสวนรวม ขาดความโปร่งใส ปล่อยให้คนบางกลุ่มใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือแสวงหาประโยชน์ สื่อมวลชนหลายสำนักวางตัวไม่เป็นกลาง ไม่แสดงบทบาทในการต่อต้านการทุจริตหรือปกปิดข้อเท็จจริง รับผลประโยชน์จากกลุ่มนายทุนและนักธุรกิจการเมืองจนไม่สามารถรักษาจริยธรรมหรือจรรยาบรรณของวิชาชีพได้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.), ๒๕๕๘)

๔) แผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙) พันธกิจที่ ๑ อนุรักษ์คุ้มครองและส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ และความหลากหลายทางวัฒนธรรมให้คงอยู่อย่างมั่นคง พันธกิจที่ ๒ สนองงานสำคัญของสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ให้สืบทอดและพัฒนาอย่างยั่งยืน พันธกิจที่ ๓ สร้างสรรค์สังคมสันติสุขด้วยมิติทางศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมในทุกระดับ พันธกิจที่ ๔ ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนสนับสนุนและมีส่วนร่วมดำเนินงานทางวัฒนธรรม เพื่อเชิดชู คุณค่า และจิตวิญญาณของความเป็นไทย พันธกิจที่ ๕ สร้างคุณค่าทางสังคมและส่งเสริมคุณค่าทางเศรษฐกิจด้วยทุนทางวัฒนธรรม

๕) แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๕๙) มุ่งเน้นส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และมีคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

๖) ขอบคิดเห็นของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รัฐต้องให้การสนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชนนำหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือเป็นที่พึ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ และนำหลักธรรมทางศาสนา มาประพฤติให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

๗) การส่งเสริมคุณธรรมในภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในประเทศ เช่น สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กรมการศาสนา และศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) กระทรวงวัฒนธรรม ศูนย์ส่งเสริมจริยธรรม สำนักงาน ก.พ. ศูนย์ส่งเสริมการให้และการอาสาช่วยเหลือสังคม (ศกอส.) โครงการลูกพระดาบส โครงการพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โครงการ “เรายกวัดมาไว้ที่

เซเวนนา” บริษัท ซีพี ออลล์ จำกัด (มหาชน) ยูวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย และมูลนิธิธรรมดี (DoD Foundation)

๘) การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคาม/อุปสรรคในการส่งเสริมคุณธรรมในประเทศไทย การจัดทำแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๔) มีความจำเป็นต้องคำนึงถึงบริบทของสภาพแวดล้อม ที่จะส่งผลต่อการกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์และศักยภาพในการขับเคลื่อนการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิผล เพราะฉะนั้น ในการจัดทำแผนแม่บทฯ นี้ จึงได้วิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพในการส่งเสริมคุณธรรมในประเทศไทยใน ๔ ด้าน คือ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคาม/อุปสรรค โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

๘.๑ จุดแข็ง (Strengths)

(๑) ประเทศไทยมีสถาบันหลักของประเทศที่สำคัญคือ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นศูนย์รวมและทรงเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของคนในชาติไทยเกาะเกี่ยวกันอย่างแน่นแฟ้น โดยเฉพาะรัชกาลปัจจุบันที่ทรงเป็นแบบอย่างที่ดีงามในการดำเนินชีวิตบนทางสายกลางและความพอเพียงของคนในสังคมไทย

(๒) ประเทศไทยยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ที่มุ่งให้ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” และ “สร้างสมดุลการพัฒนา” ในทุกมิติ และขับเคลื่อนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในทุกระดับ

(๓) ประเทศไทยมีค่านิยม ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาในด้านต่าง ๆ ที่ดีงามและทรงคุณค่า ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่ยึดโยงให้คนไทยมีความเป็นเอกภาพ

(๔) การมีหน่วยงานและองค์กรที่ทำงานด้านการส่งเสริมคุณธรรมในหลายมิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง องค์กรหรือสถาบันทางศาสนาต่าง ๆ ซึ่งมีการดำเนินการส่งเสริมให้บุคลากรในศาสนาได้ทำหน้าที่ส่งเสริมคุณธรรมตามหลักการทางศาสนาแก่ศาสนิกชนในรูปแบบต่าง ๆ ตามความเหมาะสม ของแต่ละศาสนาอย่างต่อเนื่อง

(๕) ภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน ต่างให้ความสำคัญและสนับสนุนการส่งเสริมคุณธรรมให้แก่ประชาชน

(๖) การมีภาคีเครือข่ายในการดำเนินงาน ทั้งระดับชาติ ระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่น รวมถึงเครือข่ายภาควิชาการ คือ สถาบันการศึกษาและสถาบันการวิจัยต่าง ๆ รวมกันดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมให้แก่ประชาชน

(๗) ประเทศไทยมีการบรรจุความรู้เกี่ยวกับหลักการของศาสนาต่าง ๆ ไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาทั้งในรูปแบบการสอดแทรกเนื้อหาวิชาในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ และในรูปแบบของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

๘.๒ จุดอ่อน (Weaknesses)

(๑) การขาดการประสานความร่วมมือและบูรณาการการทำงานในภาครัฐ ด้านบุคลากร บทบาทหน้าที่ และงบประมาณการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม ตลอดจนขาดการติดตามประเมินผลด้านประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่และการใช้งบประมาณ

(๒) ความผันผวนทางการเมือง อาจส่งผลให้การดำเนินงานตามแผนแม่บทฯ ขาดความต่อเนื่อง และอาจชะงักงันหากมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลและนโยบายด้านการส่งเสริมคุณธรรม รวมทั้งผู้นำประเทศขาดความสนใจไม่เขารวมในการประชุมคณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ

(๓) การขาดกระบวนการมีส่วนร่วมหรือกระบวนการตัดสินใจที่ต้องใช้การมีส่วนร่วม จากทุกภาคส่วน ทำให้บางครั้งการขับเคลื่อนงานเป็นไปได้ช้า แม้แต่งานการส่งเสริมคุณธรรมเพื่อพัฒนา คุณภาพคนไทย ก็ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมเช่นเดียวกัน

(๔) โครงสร้างการบริหารจัดการขององค์กรขาดการเชื่อมโยงระหว่างฐานรากและระดับนโยบาย และเป็นโครงสร้างการบริหารจัดการที่ไม่ชัดเจน ทำให้ความสัมพันธ์ของกลุ่มคนในองค์กรไม่แน่นแฟ้นและเกิดความอ่อนแอ ส่งผลให้ขาดระเบียบกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติที่ชัดเจน

(๕) การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและกระแสโลกาภิวัตน์มีผลกระทบต่อวัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิมที่ดั้งงาม สงผลให้สังคมไทยมีความเป็นวัตถุนิยม พฤติกรรมของคนในสังคมเปลี่ยนแปลง คนไทยให้ความสำคัญกับศีลธรรม และวัฒนธรรมที่ดั้งงามลดลง ทั้งการดำรงชีวิตประจำวัน การใช้ชีวิตและความสัมพันธ์กับผู้อื่น มุ่งหารายได้เพื่อสนองความต้องการ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันลดลง ความมีน้ำใจเมตตารีน้อยลง ตางแกงแยงเอาไรต์เอาเปรียบกัน ทำให้คนไทยขาดความสามัคคี การเคารพสิทธิผู้อื่น และการยึดถือประโยชน์ส่วนรวม สงผลต่อวิถีชีวิตคนไทย ทั้งระดับครอบครัว ชุมชน และประเทศ

(๖) ความอ่อนแอในเชิงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตแบบไทย อันเนื่องมาจากชีวิตครอบครัว ลักษณะสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไป พอแม่ไม่มีเวลาสั่งสอนอบรมลูก แม่วายาวจนเข้าเรียนหนังสือใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียนตั้งแต่วัยเยาว์ แต่โรงเรียนไม่สามารถอบรมกล่อมเกลายาวจนในด้านคุณธรรม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตได้เท่าเทียมกับพ่อแม่และชุมชน หรือจะกลาวง่าย ๆ คือ วัด บาน โรงเรียน แยกส่วนกันไม่เป็นสังคมที่กลมกลืนกัน การหลอหลอมและอบรมด้านคุณธรรม ตลอดถึงการสืบทอดวัฒนธรรมและวิถีชีวิตแบบไทยก็อ่อนด้อยไป ยิ่งเยาวชนที่อยู่ในวัยทำงานต้องจากครอบครัวไปอยู่ต่างถิ่น อยู่ในสังคมโรงเรียน ยิ่งเกิดการแตกแยก ทั้งทางด้านจิตใจและการดำเนินชีวิตความอ่อนแอในทางวัฒนธรรมทำให้ขาดจุดยืน ขาดความมั่นใจ ขาดการใคร่ครวญในการรับหรือไม่รับสิ่งต่าง ๆ ที่เข้ามากระทบได้ง่าย เกิดความสับสนในการดำเนินชีวิตแบบไทยที่เหมาะสม เยาวชนจำนวนไม่น้อยพุ่มพวยหนักไม่เอาเบาไม่สู้ หลงวัตถุ หลงเงินตรา กอปัญหาให้ตัวเองและสังคม

(๗) ระบบอุปถัมภ์ซึ่งแผ่กระจายไปทั่วในสังคมไทยเป็นปัญหาและอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการพัฒนาในด้านต่าง ๆ นำไปสู่ผลในทางลบต่อระบบคุณธรรม ความสามารถทำให้ความเสมอภาคทางกฎหมายและความยุติธรรมทางสังคมเกิดได้ยาก

๘.๓ โอกาส (Opportunities)

(๑) การมีแผนระดับชาติสามารถนำมาใช้เป็นกรอบแนวทางในการส่งเสริมคุณธรรมในระดับต่าง ๆ ได้

(๒) การเรียกร้องให้ทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชนบริหารงานและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างมีคุณธรรม ประกอบด้วย ความโปร่งใส มีธรรมาภิบาล (Good Corporate Governance) และมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility : CSR)

(๓) คุณธรรมจริยธรรมของสังคมไทยกำลังวิกฤติหนัก เกิดเป็นกระแสสังคมให้บุคคลต่าง ๆ ไม่อาจจะเป็นบุคลากรทางศาสนา นักการเมือง และข้าราชการระดับสูง เป็นต้นแบบที่ดี

(๔) กลไกภาครัฐบางส่วนให้การสนับสนุนการเสริมสร้างคุณธรรมให้สังคมไทย จึงเป็นกลไกที่สำคัญในการกำหนดทิศทางและผลักดันการพัฒนาคนไทยให้มีคุณธรรม

(๕) การที่ภาคประชาชน ประชาสังคม และองค์กรพัฒนาเอกชน มีความสนใจร่วมกันในการขับเคลื่อนหรือดำเนินงานด้านการส่งเสริมคุณธรรมมากขึ้น โดยเฉพาะในพื้นที่ที่รัฐเข้าไม่ถึง

(๖) การเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC) ในปี ๒๕๕๘ เนื่องจากประเทศสมาชิกอาเซียนหลายประเทศซึ่งเป็นเพื่อนบ้านและมีพรมแดนติดกันมีวัฒนธรรมคล้ายคลึงกัน

(๗) ประเทศไทยมีกระบวนการสื่อสารที่มีความทันสมัย โดยเฉพาะเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทำให้สามารถเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และสื่อสารเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วและคล่องตัวมากขึ้น

(๘) ประเทศไทยมีทุนทางสังคมคือสิ่งดั้งงามต่าง ๆ ทั้งในสวนที่ได้จากการสั่งสมและการต่อยอดสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน รวมถึงการรวมตัวของคนที่มีความรู้เพื่อสร้างประโยชน์ต่อส่วนรวม บนพื้นฐานของความไว้วางใจ เชื่อใจ สายใยแห่งความผูกพันและวัฒนธรรมที่ดั้งงาม ได้แก่ ทุนคน ทุนความรู้ ทุนภูมิปัญญา และทุนทางวัฒนธรรม ซึ่งหากนำมาพัฒนาและใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสมแล้ว จะเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติและสังคมให้สมดุลและยั่งยืน

(๙) กระแสการเรียกร้องให้ปฏิรูปประเทศไทยในด้านต่าง ๆ ซึ่งครอบคลุมทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา

๘.๔ ภาวะคุกคาม/อุปสรรค (Threats)

(๑) กระแสบริโภคนิยม และการโฆษณาชวนเชื่อ กำลังเป็นกระแสที่มีอิทธิพลต่อค่านิยมของคนในสังคมไทย

(๒) ปัญหาความขัดแย้งความแตกแยกทางด้านการเมือง ปัญหาทางเศรษฐกิจตกต่ำ และปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคม ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการให้ความสำคัญกับเรื่องการส่งเสริมคุณธรรมและค่านิยมอันดีงามในสังคมไทย

(๓) ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศในภาวะสังคมปัจจุบัน แม้จะมีผลกระทบในเชิงบวกในเรื่องความสะดวกสบาย แต่อาจจะส่งผลกระทบในเชิงลบต่อการยึดมั่นในคุณธรรมของประชาชนในสังคมไทย

(๔) กระแสการไหลบ่าของวัฒนธรรมต่างชาติที่เข้ามาสู่สังคมไทยทางสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนไทยมากขึ้น ทำให้รากเหง้าความเป็นไทยหลายประการได้รับผลกระทบ ถูกลดคุณค่าลงและถูกเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมไทยกำลังถูกกลืนจากค่านิยมตะวันตก ส่งผลให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ต่างยึดติดกับค่านิยมของต่างชาติแล้วละเลยความเป็นไทย

(๕) ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศและการส่งเสริมคุณธรรมเป็นอย่างมาก เนื่องจากปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นมานานจนฝังรากลึกและพบเกือบทุกกลุ่มอาชีพในสังคมไทย อีกทั้งเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในสังคมไทยมาอย่างยาวนาน หรือกล่าวได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทยไปแล้ว เมื่อปัญหาดังกล่าวผูกพันอยู่กับสังคมไทย จึงส่งผลให้คนไทยบางส่วนมองว่าการทุจริตคอร์รัปชันเป็นเรื่องปกติและยอมรับได้ โดยมักจะไขแนวคิดว่าผู้มีอำนาจก็มักจะโกงกันทุกฝ่าย ดังนั้น หากใครโกงแล้วทำงานเก่ง ก็ถือว่าพอรับได้ หรือคนโกงแต่เก่งดีกว่าคนซื่อที่ทำงานไม่เก่ง ทำให้สังคมไทยกลายเป็นสังคมคอร์รัปชันเกือบจะสมบูรณ์

๘.๕ บทสรุป

โดยภาพรวมสภาพแวดล้อมและศักยภาพในการส่งเสริมคุณธรรมในประเทศไทย จะเห็นได้ว่าประเทศไทยมีจุดแข็งคือศักยภาพภายในสูง แต่ยังมีจุดอ่อนค่อนข้างมากที่จะต้องแก้ไขและปรับปรุง ในขณะเดียวกันแม้ว่าประเทศไทยจะมีภาวะคุกคาม/อุปสรรคอยู่บ้าง แต่ยังมีโอกาสในการส่งเสริมคุณธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพคนไทย จึงถือว่าเป็นภาระที่สำคัญของสังคมไทยในการขับเคลื่อนงานการส่งเสริมคุณธรรมในปัจจุบันและอนาคตต่อไป

๘) ขอบปฏิบัติหลักสำหรับสังคมคุณธรรม

สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความหลากหลายในเรื่องชาติพันธุ์ ศาสนา และวัฒนธรรม แต่สามารถผสมผสานกันได้อย่างกลมกลืนจนเป็นสังคมที่มีลักษณะเฉพาะ รักอิสระ ยึดมั่นในสถาบันศาสนาพระมหากษัตริย์ มีขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม และประเพณีที่ดีงามที่เป็นเอกลักษณ์เป็นของตนเอง เพราะฉะนั้น การจะรักษาเอกลักษณ์ความเป็นไทยไว้ให้ยั่งยืนตลอดไปได้นั้น จึงต้องอาศัยคนไทยนั่นเอง ดังจะขออัญเชิญพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวในพระบรมโกศที่ทรงมีขึ้นเมื่อวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๗ ความว่า “...ถึงอย่างไรความเป็นไทยนั้นก็เป็นสมบัติอย่างหนึ่งที่มีค่าระดับโลกอยู่ ไม่ควรมีใครจะละเลยทำลายเสีย เพราะจะทำให้ สูญเสียสมบัติมีค่านั้นไป คนที่จะรักษาความเป็นไทยได้มั่นคงที่สุด ดีและเหมาะสมที่สุด ไม่มีใครอื่น นอกจากคนไทย เพราะฉะนั้นไม่ว่าจะอยู่ ณ แห่งใด คนไทยมีหน้าที่ต้องรักษาความเป็นไทยเสมอ ทั้งทางวัตถุ ทางจริยธรรม และภูมิปัญญา...”

จากการที่สังคมไทยมีทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงคนไทยทั้งประเทศให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้นั้น ในแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๔) จึงเห็นว่าคนไทยควรนำทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีอยู่นั้นมาเป็นขอบปฏิบัติหลักสำหรับสังคมคุณธรรม ดังต่อไปนี้การยึดและปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนาของแต่ละศาสนา โดยนำหลักธรรมทางศาสนาเกี่ยวกับการสอนให้เป็นคนซื่อตรง มีวินัย เสียสละ และความพอเพียง มาบูรณาการกับการดำเนินชีวิต เพื่อเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง แม้ว่าหลักธรรมของแต่ละศาสนาจะมีมากมายและมีความแตกต่างกันแต่โดยพื้นฐานของแต่ละศาสนาต่างก็มุ่งสอนให้ศาสนิกประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางศาสนา โดยให้มุ่งกระทำแต่ความดีและละเว้นการกระทำความชั่วทั้งปวง

ซึ่งเป็นคำสอนรวมกันของทุกศาสนาที่มนุษย์พึงปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์ ได้แก่ (๑) ข้อปฏิบัติที่พึงละเว้น เช่น พระพุทธศาสนาสอนเรื่องศีล ๕ และ (๒) ความประพฤติที่พึงปฏิบัติเช่น พระพุทธศาสนาสอนเรื่องธรรม ๕ ประการ เมื่อพิจารณาลักษณะดังกล่าวจึงมีความเป็น “คุณธรรมสากล”(ศรุต นาควัชร, ๒๕๕๘) ศาสนาเป็นสิ่งที่มีความยาวนาน ในระยะแรกศาสนาเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดขึ้นมา เพื่อขจัดความหวาดกลัวสิ่งต่าง ๆ ที่ล้อมรอบตัวของมนุษย์ คิดว่า ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นมาจากการกระทำของผู้มีฤทธิ์มากกว่าตนเมื่อมนุษย์เริ่มเรียนรู้ธรรมชาติมากขึ้น และเกิดเป็นศาสนาที่มีเหตุผลเข้ามาเป็นแบบแผนและเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ความเชื่อศรัทธาในกิจกรรมหรือ พิธีกรรมต่าง ๆ ของแต่ละศาสนาก็กลายมาเป็นประเพณี วัฒนธรรมที่ทำสืบต่อกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน ดังนั้น ศาสนาทุกศาสนา จึงเป็นที่พึงทางใจของมนุษย์ มีหลักธรรมคำสั่งสอนที่มุ่งหมายสั่งสอนให้คนที่เป้นสมาชิกในสังคม เป็นคนดี มีคุณธรรม มีเหตุผลและศรัทธาในความถูกต้อง มีพิธีกรรมและเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความ เป็นศาสนานั้น ๆ บุคคลไม่ว่าจะอยู่ในฐานะบทบาทใดจะต้องยึดหลักธรรมในการดำเนินชีวิต เพราะธรรมหรือหลัก คำสอนจะช่วยแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ได้ อีกทั้งจะทำให้ทุกคนอยู่รวมกันได้อย่างสันติศาสนาเป็นเรื่องของจิตใจ และอารมณ์ สามารถจูงใจและผูกใจคนไว้ได้อย่างแนบแน่น มนุษย์จะนำศาสนาที่ตนนับถือติดตัวไปปฏิบัติหรือเผยแพร่ ในที่ใหม่ ศาสนาไม่ใช่ของที่อยู่กับที่แต่จะอยู่ตรงที่หนึ่งที่ได้ก็ต่อเมื่อมนุษย์ยังไม่อพยพไปไหน บุคคลที่เกิดมาในศาสนาใด ก็จะมีศาสนาที่นับถือศาสนานั้น และมีความประพฤติคล้ายกับบุคคลที่นับถือศาสนานั้น ๆ เช่น เด็กฝรั่งที่ถูกเลี้ยงแบบไทยและให้ นับถือศาสนาพุทธ ก็จะมีพฤติกรรมและความคิดอันไปในแบบไทย ๆ เป็นต้น ศาสนาจึงมีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของ คนในสังคม โดยเฉพาะหลักธรรมที่เป็นพื้นฐานสำคัญของการดำเนินชีวิตซึ่งทุกศาสนามีความสอดคล้องกัน โดยการยึด มั่นในการทำความดีและละเว้นการกระทำความชั่ว ความสอดคล้องกันของหลักธรรมของแต่ละศาสนาทำให้บุคคล เขาใจกัน อยู่รวมกันในสังคมได้อย่างสันติสุขดังนั้น แก่นแท้ของความดีคือการนำหลัก “ธรรมะ” ไม่ว่าจะเป้นของศาสนา ไตมายึดถือปฏิบัติเพื่อให้เป็นคนดี “คิดดี ทำดี ทำถูกต้อง” จนเป้นธรรมชาติหรือลักษณะนิสัย เพราะ “ธรรมะ” ที่ทุก ศาสนาสอน เช่นความซื่อตรง ความเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ การไม่ละเมิดสิ่งของและสิทธิผู้อื่นโดยเฉพาะกามคุณ การรักษาให้ตนเองมีสติสัมปชัญญะเพื่อให้ละเว้นการกระทำความผิด ฯลฯ ล้วนแต่เป้นสิ่งที่สร้างให้คน “คิดดี” ทั้งสิ้น เมื่อเป้นคน “คิดดี” ก็จะ “ทำดี” ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมและสังคม จึงส่งผลให้สังคมและประเทศชาติเจริญ กาวหนาอย่างยั่งยืน ซึ่งนับได้ว่าเป็นการทำในสิ่งที่ “ถูกต้อง” (วีรวิท คงศักดิ์, ๒๕๕๕)

๑๐) การร่อนนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป้นหลักในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างมั่นคง บนพื้นฐานของการ พึ่งพาตนเอง ความพอมีพอกิน การรู้จักพอประมาณ และการคำนึงถึงความมีเหตุผลโดยยึดหลักทางสายกลาง หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ได้รับการเชิดชูสูงสุดจากองค์การสหประชาชาติ (UN) โดยนายโคฟ อันนัน ในฐานะ เลขาธิการองค์การสหประชาชาติ ได้ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัล The Human Development Lifetime Achievement Award แด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๔๙ และได้มีปาฐกถาถึงหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงวาเป้นปรัชญาที่สามารถเริ่มได้จากการสร้างภูมิคุ้มกันความประพฤติของตนเอง โดยที่องค์การ สหประชาชาติได้สนับสนุนให้ประเทศต่าง ๆ ที่เป้นสมาชิก ๑๖๖ ประเทศยึดเป้นแนวทางสู่การพัฒนาประเทศแบบ ยั่งยืน นอกจากนี้ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงยังได้รับการยกย่องจากต่างประเทศวาเป้นมาตรการป้องกันการทุจริตคอร์ รัพชั่นที่โดดเด่น เนื่องจากสามารถหยุดความโลภได้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่รัชกาล ที่ ๙ นี้ เป้นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนด้วยวิถีชีวิต ความรู้ควบคู่คุณธรรม มีความอดทน อดกลั้น อดออม ดำรงไว้ซึ่งความซื่อสัตย์สุจริต โดยมีพื้นฐานมาจากชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ ได้ตลอดเวลา และเป้นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤติ เพื่อ ความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา และนับวาเป้นแนวคิดสำคัญที่สุดในการสอนคน สามารถนำมาประยุกต์ใช้ กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย างเป้นขั้นตอน สำหรับค่านิยมความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย ๓ คุณลักษณะพร้อม ๆ กัน คือ(๑) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่นการผลิตและการบริโภคที่อยู่ใน

ระดับพอประมาณ (๒) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบและ (๓) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกลสวนเงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ (๑) เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ (๒) เงื่อนไขคุณธรรมที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความพากเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิตแนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

๑๑) การดำรงชีวิตตามวิถีวัฒนธรรมไทยที่ดีงาม มีความเอื้ออาทร รักและแบ่งปัน มีจิตอาสาปฏิบัติ ตามประเพณีที่ดีงามของไทย และมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาของท้องถิ่นสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวันของคนไทย คำว่า “วัฒนธรรม” หมายถึง แบบแผนของการประพฤติปฏิบัติของผู้คนในสังคมที่ได้รับ การสั่งสมจากรุ่นต่อรุ่น ซึ่งแสดงออกในรูปของสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความคิด สติปัญญา รวมทั้งระบบคุณธรรม ซึ่งสัญลักษณ์ที่แสดงออกอาจอยู่ในรูปแบบที่จับต้องได้ เช่น ภาษา การแต่งกาย เทคโนโลยี ศิลปะ กีฬาทาง และรูปแบบที่จับต้องไม่ได้ เช่น ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม อย่างไรก็ตาม สัญลักษณ์ทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เนื่องจากสิ่งที่จับต้องได้ มักมีความหมายหรือระบบคุณค่าอยู่เบื้องหลัง ในสังคมไทย วัฒนธรรมได้ถูกให้ความสำคัญอย่างเป้นรูปธรรมโดยรัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติ บำรุงวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๘๓ โดยกำหนดความหมายของ “วัฒนธรรม” ว่าหมายถึง ลักษณะที่แสดง ความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบอันดีงาม ความกลมเกลียวกาวหนาของชาติ และศีลธรรมอันดีของประชาชน และกำหนดให้ประชาชนชาวไทยมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามวัฒนธรรมแห่งชาติ ต้องผดุงส่งเสริมความเจริญกาวหนา ของชาติ รักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมตามประเพณีที่ดีและช่วยปรับปรุงบำรุงให้ดีขึ้นตามสมัย อีกทั้งพระราชบัญญัติบำรุง วัฒนธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๘๕ มีสาระสำคัญที่กำหนดวัฒนธรรม ที่ประชาชนชาวไทยต้องปฏิบัติให้เกิด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยต่าง ๆ ได้แก่ การแต่งกาย จรรยาบรรณ และมารยาทการปฏิบัติตนและปฏิบัติต่อบ้านเมือง สมรรถภาพ และมารยาทเกี่ยวกับวิธีดำเนินการงานอาชีพและความนิยมไทยสำหรับค่านิยมมีความเกี่ยวข้องกับ วัฒนธรรม เนื่องจากค่านิยมบางอย่างได้สร้างแกนของวัฒนธรรมนั่นเอง เพราะฉะนั้นค่านิยมจึงมีความสำคัญมากและมี ผลกระทบถึงความเจริญหรือความเสื่อมของสังคม กล่าวคือสังคมที่มีค่านิยมที่เหมาะสมและถูกต้อง เช่น สังคมใด ยึดถือค่านิยมเรื่องความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียรความเสียสละ หรือความสามัคคี สังคมนั้นย่อมจะเจริญกาวหนา แนนอน แต่ในทางกลับกัน สังคมใดมีค่านิยมที่ไม่สนับสนุนความเจริญ เช่น ค่านิยมที่เชื่อเรื่องโชคชะตาที่จะก่อให้เกิด พฤติกรรมไม่กระตือรือร้นหรือเฉื่อยชาซึ่งจะเป็นอุปสรรคในการพัฒนา เป็นต้น เพราะฉะนั้น การปลูกฝังค่านิยมใน สังคมจึงเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมซึ่งเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคลในการดำเนินชีวิตระหว่างสมาชิกในสังคมให้ สอดคล้องสัมพันธ์กัน เป็นการสร้างภูมิคุ้มกัน และเป็นการเสริมสร้างความเป็นปึกแผ่นให้แก่สังคม นอกจากนี้ ค่านิยมที่ ดีงามยังเป็นสิ่งที่ส่งเสริมเอกลักษณ์ที่ดีงามให้แก่คนในสังคม เช่น การที่คนไทยเป็นที่รู้จักและจดจำได้งายของคนต่าง ชาติต่างภาษานั้นเนื่องจากคนไทยมีเสน่ห์จากลักษณะที่เป็นคน “ยิ้ม” ง่าย มีความอ่อนน้อมถ่อมตนแสดงออกด้วยการ “ไหว้” มีอัธยาศัยไมตรีด้วยการกล่าวคำทักทายว่า “สวัสดี” ทุกครั้งที่พบกัน มีการกล่าวคำว่า “ขอบคุณ” เมื่อได้รับความเอื้ออาทรหรือน้ำใจจากบุคคลอื่น และกล่าวคำว่า “ขอโทษ” ตอบุคคลอื่นเมื่อทำสิ่งที่ผิดออกไป เป็นต้น ในยุคปัจจุบันขอบเขตของคำว่าวัฒนธรรมได้ขยายกว้างขวางออกไป โดยองค์การยูเนสโกได้ให้ความสำคัญกับความ หลากหลายทางวัฒนธรรม ผลการประชุมเพื่อกำหนดนโยบายทางด้านวัฒนธรรม ในปี ๑๙๘๒ (พ.ศ. ๒๕๒๕) มุ่งให้ ประชาชนตระหนักในอัตลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรม ลักษณะทางพหุนิยมด้านวัฒนธรรมสิทธิในความแตกต่าง และการรู้

จักเคารพวัฒนธรรมของคนอื่น รวมทั้งชนกลุ่มน้อย บทบาทดังกล่าวเป็นบทบาทที่เรียกว่า ข้ามพรมแดนของชาติ (UNESCO as an international body) ซึ่งมีนัยของการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างทางวัฒนธรรม

จากความสำคัญของคำว่า วัฒนธรรมดังกล่าว วัฒนธรรมจึงเป็นคำที่มีความหมายรวมกันของพฤติกรรมของคนในสังคม อันเป็นเอกลักษณ์สำคัญที่โดดเด่นเฉพาะตัว เป็นสิ่งที่มีคุณค่า เป็นวิถีชีวิตของสังคมที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ วัฒนธรรมเกิดจากความรู้ ความคิด ภูมิปัญญา ความเชื่อที่สั่งสมมายาวนาน และยอมรับว่าเป็นสิ่งดีงาม รวมทั้งได้รับการยอมรับยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา มีความสัมพันธ์ต่อกัน ทำให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมอย่างรวดเร็วอย่างขาดเหตุผล มิได้คำนึงถึงสภาพแวดล้อมและขีดความสามารถของสังคมในเรื่องที่เกี่ยวข้องย่อมมีผลกระทบต่อวิถีชีวิต ดังนั้น ความเข้าใจ รู้คุณค่าและความเป็นมาของวัฒนธรรมของตนย่อมจะทำให้สามารถพิจารณาความเหมาะสมที่จะดำรงรักษา หรือยอมรับการเปลี่ยนแปลงแก้ไขวัฒนธรรมบางอย่างของตน โดยไม่กระทบต่อความมั่นคงทางสังคมที่รุนแรงเกินไป

๑๒) วิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ การส่งเสริมคุณธรรม แผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๔)

แผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๔) เป็นแผนที่จัดทำขึ้นเพื่อเป็นกรอบทิศทางการส่งเสริมคุณธรรมให้แก่สังคมไทย โดยการบูรณาการการดำเนินการร่วมกับทุกภาคส่วนของสังคม มีรายละเอียดดังนี้

๑๒.๑ **วิสัยทัศน์ (Vision)** สังคมไทยมีคุณธรรมเป็นรากฐานที่สำคัญในการดำรงชีวิต สืบสานความเป็นไทยอยู่ร่วมกันด้วยความสันติสุขในประเทศไทย ประชาคมอาเซียนและประชาคมโลกอย่างยั่งยืน

๑๒.๒ **เป้าประสงค์ (Goal)** สังคมไทยเป็นสังคมคุณธรรม คนไทยปฏิบัติตนตามหลักคำสอนทางศาสนาที่ตนนับถือ น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ ดำรงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันดีงามของไทย และอยู่ร่วมกันด้วยความสันติสุขในประเทศไทย ประชาคมอาเซียนและประชาคมโลกอย่างยั่งยืน

๑๒.๓ **พันธกิจ (Mission)**

๑) พัฒนาค่านิยมคุณธรรมตามหลักธรรมทางศาสนา น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และดำรงชีวิตตามวิถีวัฒนธรรมไทยที่ดีงาม

๒) พัฒนาระบบการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมคุณธรรมให้มีประสิทธิภาพในมิติต่าง ๆ

๓) ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนของสังคมตระหนักและร่วมกันเป็นเครือข่าย มีส่วนรวมในกระบวนการส่งเสริมคุณธรรม เพื่อสร้างสังคมคุณธรรมที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มีธรรมาภิบาล มีความสมานฉันท์ และมีความยั่งยืน

๔) ส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นแบบอย่างด้านคุณธรรมในประชาคมอาเซียนและประชาคมโลก

๑๒.๔ **วัตถุประสงค์หลัก (Objective)**

๑) เพื่อวางระบบรากฐานการเสริมสร้างคุณธรรมในสังคมไทย

๒) เพื่อสร้างความเข้มแข็งในระบบการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมคุณธรรมให้เป็นเอกภาพ

๓) เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการส่งเสริมคุณธรรม

๔) เพื่อส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นแบบอย่างด้านคุณธรรมในประชาคมอาเซียนและประชาคมโลก

๑๒.๕ **ตัวชี้วัด (Key Performance Indicators)**

๑๒.๕.๑ **ระยะสั้น** กำหนดกรอบระยะเวลา ปี ๒๕๕๙-๒๕๖๐ (๑ ปี ๖ เดือน) เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีจึงได้กำหนดตัวชี้วัดในการส่งเสริมคุณธรรมในสังคมไทยตามแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๔) ในระยะสั้น โดยมีกรอบระยะเวลา ๑ ปี ๖ เดือน (เมษายน ๒๕๕๙-กันยายน ๒๕๖๐) โดยแบ่งเป็น ๓ ระยะ ดังนี้

ระยะที่ ๑ (เมษายน-กันยายน ๒๕๕๙) มีตัวชี้วัดดังนี้ (๑) ทุกหน่วยงานมีแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมของหน่วยงาน(๒) ทุกหน่วยงานมีแผนปฏิบัติการส่งเสริมคุณธรรมของหน่วยงาน (๓) ทุกหน่วยงาน/

องค์กรภาคีเครือข่ายส่งเสริมคุณธรรมมีความรู้ความเข้าใจในแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมในสังคมไทย(๔) เกิดชุมชนคุณธรรม องค์กรคุณธรรม หรือหน่วยงานคุณธรรม จำนวน ๗๐ องค์กรต้นแบบ

ระยะที่ ๒ (ตุลาคม ๒๕๕๙-มีนาคม ๒๕๖๐) มีตัวชี้วัดดังนี้(๑) มีบุคลากรในภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคประชาสังคม ภาคชุมชน ภาคธุรกิจเอกชนภาควิชาชีพ ภาควิชาการ ภาคสื่อมวลชน และภาคประชาชน ได้รับการอบรมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเพิ่มมากขึ้น(๒) มีหน่วยงานที่ให้ความสำคัญจัดอบรมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ให้แก่ บุคลากรในภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคประชาสังคม ภาคชุมชน ภาคธุรกิจเอกชน ภาควิชาชีพ ภาควิชาการ ภาคสื่อมวลชนและภาคประชาชนเพิ่มมากขึ้น(๓) มีหน่วยงาน องค์กรที่ส่งเสริมและกระตุ้นการจัดกิจกรรมเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์เพิ่มมากขึ้น(๔) ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์เพิ่มมากขึ้น(๕) เกิดชุมชนคุณธรรม องค์กรคุณธรรม หรือหน่วยงานคุณธรรม จำนวน ๗๐๐ องค์กรต้นแบบ

ระยะที่ ๓ (เมษายน-กันยายน ๒๕๖๐) มีตัวชี้วัดดังนี้(๑) มีบุคลากรในภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคประชาสังคม ภาคชุมชน ภาคธุรกิจเอกชนภาควิชาชีพ ภาควิชาการ ภาคสื่อมวลชน และภาคประชาชน ได้รับการอบรมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเพิ่มมากขึ้นร้อยละ ๑๐ ของระยะที่ ๒ (๒) มีหน่วยงานที่ให้ความสำคัญจัดอบรมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ให้แก่ บุคลากรในภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคประชาสังคม ภาคชุมชน ภาคธุรกิจเอกชน ภาควิชาชีพ ภาควิชาการ ภาคสื่อมวลชนและภาคประชาชนเพิ่มมากขึ้น ร้อยละ ๑๐ ของระยะที่ ๒(๓) มีหน่วยงาน องค์กรที่ส่งเสริมและกระตุ้นการจัดกิจกรรมเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์เพิ่มมากขึ้น ร้อยละ ๑๐ ของระยะที่ ๒(๔) ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์เพิ่มมากขึ้นร้อยละ ๑๐ ของระยะที่ ๒(๕) เกิดชุมชนคุณธรรม องค์กรคุณธรรม หรือหน่วยงานคุณธรรม จำนวน ๗,๐๐๐ องค์กรต้นแบบ

๑๒.๕.๒ ระยะปานกลาง กำหนดกรอบระยะเวลา ปี ๒๕๕๙-๒๕๖๔ (๑) ทุกหน่วยงาน/องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนมีส่วนร่วมส่งเสริม สนับสนุน และดำเนินการส่งเสริมคุณธรรมในสังคมไทย เช่น กำหนดนโยบายการส่งเสริมคุณธรรมภายในองค์กร วางแผนงาน จัดทำโครงการกิจกรรมเสริมสร้างปลูกฝังคุณธรรมและวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม ให้แก่ สังคมเป็นองค์กรที่มี CSRหรือ Corporate Social Responsibility มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ภายใต้หลักจริยธรรมและการจัดการที่ดี อยู่บนหลักพอประมาณที่ต้องไม่เบียดเบียนตนเอง และไม่เบียดเบียนสังคม มีคุณภาพตามมาตรฐานISO หรือ The International Organization for Standardization ที่เป็นมาตรฐานคุณธรรม ที่ใช้ได้กับทุกองค์กรมีการยกย่องเชิดชูองค์กรและบุคคลผู้มีผลงานดีเด่นในด้านส่งเสริมคุณธรรม โดยค้นหาคนดีและมอบรางวัลอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดกระแสสังคมส่งเสริมคนดี กับทั้งเป็นการสร้างชื่อเสียงให้แก่ประเทศชาติ (๒) มีการพัฒนาระบบ กลไกการบริหารจัดการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม เช่น มีระบบบริหารจัดการทางวิชาการรองคความรูในเรื่องของการส่งเสริมคุณธรรมและความสมานฉันท์ พร้อมทั้งมีการวิจัยและมีการพัฒนามาตรฐาน ด้านการส่งเสริมคุณธรรม มีหลักสูตรและจำนวนบุคลากรผู้ทำหน้าที่ในการส่งเสริมคุณธรรม และมีระบบกำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมและความสมานฉันท์ในมิติต่าง ๆ(๓) มีภาคีเครือข่ายความร่วมมือในการส่งเสริมคุณธรรมในสังคมไทยเพิ่มมากขึ้น (๔) ประเทศไทยเป็นแบบอย่างด้านคุณธรรมในประชาคมอาเซียนและประชาคมโลก โดยมีการกำหนดให้มีการประเมินผลเรื่องคุณธรรมในด้านต่าง ๆ เพื่อเปรียบเทียบความมีคุณธรรมของพลเมือง

๑๒.๖ ยุทธศาสตร์การส่งเสริมคุณธรรมแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๔) ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ ๔ยุทธศาสตร์ และแต่ละยุทธศาสตร์ประกอบด้วยกลยุทธ์ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- ยุทธศาสตร์ที่ ๑** วางระบบรากฐานการเสริมสร้างคุณธรรมในสังคมไทย มี ๘ กลยุทธ์ ดังนี้
- กลยุทธ์ที่ ๑ วางระบบรากฐานการเสริมสร้างคุณธรรมของสถาบันครอบครัว
  - กลยุทธ์ที่ ๒ วางระบบรากฐานการเสริมสร้างคุณธรรมของสถาบันการศึกษา

กลยุทธ์ที่ ๓ วางระบบรากฐานการเสริมสร้างคุณธรรมของสถาบันศาสนา
กลยุทธ์ที่ ๔ วางระบบรากฐานการเสริมสร้างคุณธรรมของสถาบันเศรษฐกิจ
กลยุทธ์ที่ ๕ วางระบบรากฐานการเสริมสร้างคุณธรรมของสถาบันทางการเมืองการปกครอง
(ภาคราชการและภาคการเมืองทุกระดับ)

กลยุทธ์ที่ ๖ วางระบบรากฐานการใช้วัฒนธรรมไทยเป็นฐานในการเสริมสร้างคุณธรรม
กลยุทธ์ที่ ๗ วางระบบรากฐานการใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมคุณธรรม
กลยุทธ์ที่ ๘ วางระบบรากฐานการเสริมสร้างคุณธรรมในภาควิชาชีพ

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ สร้างความเข้มแข็งในระบบการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมคุณธรรมให้เป
นเอกภาพมี ๓ กลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ ๑ สร้างและพัฒนาระบบบริหารจัดการงานด้านส่งเสริมคุณธรรมและเสริมสร้าง
ความเป็นเอกภาพ แก่สถาบัน/องค์กรในสังคม

กลยุทธ์ที่ ๒ พัฒนาศักยภาพบุคลากรผู้ทำหน้าที่ในการส่งเสริมคุณธรรม

กลยุทธ์ที่ ๓ เสริมสร้างความเป็นเอกภาพด้วยคุณธรรม

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการส่งเสริมคุณธรรม มี ๕ กลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ ๑ สร้างและขยายเครือข่ายการขับเคลื่อนคุณธรรมในทุกภาคส่วน

กลยุทธ์ที่ ๒ พัฒนาเครือข่ายขับเคลื่อนคุณธรรม

กลยุทธ์ที่ ๓ ส่งเสริมและสนับสนุนภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนในการดำเนินงานด้านคุณธรรม

กลยุทธ์ที่ ๔ สร้างระบบบริหารจัดการภาคีเครือข่ายและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการส่งเสริมคุณธรรม

กลยุทธ์ที่ ๕ ไขมาตราการทางด้านการเงินและการคลังในการส่งเสริมเครือข่ายคุณธรรม

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ ส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นแบบอย่างด้านคุณธรรมในประชาคมอาเซียนและ
ประชาคมโลกมี ๓ กลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ ๑ เสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประชาคมอาเซียนในด้านการอยู่ร่วมกัน อย่าง
เอื้ออาทรแบ่งปัน และมีจิตสาธารณะ เพื่อโลกและประเทศชาติ

กลยุทธ์ที่ ๒ เสริมสร้างและธำรงไว้ซึ่งสันติภาพความมั่นคงและความยั่งยืนของภูมิภาค
อาเซียนด้วยคุณธรรม

กลยุทธ์ที่ ๓ เสริมสร้างคุณธรรมและความร่วมมือระหว่างประชาคมอาเซียนและ
ประชาคมโลกในการตระหนักและรักษาความสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๑๒.๗ รายละเอียดของยุทธศาสตร์

แผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๔) ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์
๔ ยุทธศาสตร์ นอกจากแต่ละยุทธศาสตร์จะประกอบด้วยกลยุทธ์ต่าง ๆ แล้ว ยังมีรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์
ตัวชี้วัดความสำเร็จ แนวทางการดำเนินการ หน่วยงานขับเคลื่อน ได้แก่ หน่วยงานหลักและหน่วยงานรวม
มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ วางระบบรากฐานการเสริมสร้างคุณธรรมในสังคมไทย

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อวางรากฐานแนวทางในการพัฒนาคุณธรรมให้แก่อสังคมทุกภาคส่วน

๒. เพื่อเป็นบรรทัดฐานในการประพฤติปฏิบัติตนในการดำรงชีวิต ประกอบสัมมาอาชีพ และอยู่
รวมกันในสังคมอย่างสงบสุข มั่นคง และยั่งยืน (Sustainable Development)

๓. เพื่อสืบสานความเป็นไทยและยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

ตัวชี้วัดความสำเร็จ ทุกหน่วยงาน/องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนมีส่วนร่วมส่งเสริม สนับสนุน และดำเนินการส่งเสริมคุณธรรมในสังคมไทยภายใต้บทบาทและหน้าที่ของหน่วยงาน เช่น กำหนดนโยบายการส่งเสริมคุณธรรมภายในองค์กรวางแผนงาน จัดทำโครงการกิจกรรมเสริมสร้างปลูกฝังคุณธรรมและวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามให้แก่สังคม ยกย่องเชิดชูองค์กรและบุคคลผู้มีผลงานดีเด่นในด้านส่งเสริมคุณธรรม

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ สร้างความเข้มแข็งในระบบการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมคุณธรรมให้เป็นเอกภาพ

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อสร้างและพัฒนาระบบการบริหารจัดการด้านส่งเสริมคุณธรรมใหม่มีความเข้มแข็ง
๒. เพื่อขับเคลื่อนระบบการบริหารจัดการด้านคุณธรรมใหม่เอกภาพ
๓. เพื่อเสริมสร้างความเป็นเอกภาพให้แก่สังคมไทยด้วยคุณธรรม

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

๑. มีระบบกำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมและความสมานฉันท์ในมิติต่าง ๆ
๒. มีหลักสูตรและจำนวนบุคลากรผู้ทำหน้าที่ในการส่งเสริมคุณธรรม
๓. มีระบบบริหารจัดการทางวิชาการองค์ความรู้ในเรื่องของการส่งเสริมคุณธรรมและความสมานฉันท์ พร้อมทั้งมีการวิจัยและมีการพัฒนามาตรฐานด้านการส่งเสริมคุณธรรม
๔. ภาคราชการพลเรือนมีระบบและกลไกการสนับสนุนและส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมข้าราชการ
๕. มีงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม
๖. มีความสมานฉันท์ในสังคมไทย

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการส่งเสริมคุณธรรม

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อเป็นการสร้างและขยายภาคีเครือข่ายคุณธรรมในสังคมให้เพิ่มมากขึ้น
๒. เพื่อผนึกกำลังทุกภาคส่วนใหม่มีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม อันเป็นการกระตุ้นสังคมให้เกิดกระแสแห่งการส่งเสริมคุณธรรมอย่างต่อเนื่องจนเกิดเป็นพลังที่สร้างสรรค์สามารถชี้นำสังคม
๓. เพื่อสร้างและพัฒนาบุคคลหรือองค์กรเครือข่ายให้เป็นแบบอย่าง ในการขับเคลื่อนงานส่งเสริมคุณธรรมให้เกิดผลสัมฤทธิ์
๔. เพื่อสนับสนุนให้มีการยกย่องเชิดชูบุคคล และองค์กรที่ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคมในระดับต่าง ๆ

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

๑. จำนวนโรงเรียน ชมรม สมาคม หรือองค์กรที่เขามารวมเป็นภาคีเครือข่าย
๒. จำนวนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ หน่วยเผยแพร่คุณธรรม และหน่วยเผยแพร่หลักธรรมในศาสนาอื่น
๓. มีภาคีเครือข่ายส่งเสริมคุณธรรมดีเด่นระดับชาติ ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับท้องถิ่น
๔. มีมาตรการจูงใจทางด้านการเงินและการคลังสำหรับธุรกิจที่ดำเนินการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม
๕. มีกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมคุณธรรม

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ ส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นแบบอย่างด้านคุณธรรมในประชาคมอาเซียนและประชาคมโลก

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นแบบอย่างในการสร้างความร่วมมือด้านคุณธรรมในประชาคมอาเซียนและประชาคมโลก

๒. เพื่อสร้างความร่วมมือด้านคุณธรรมระหว่างประชาคมอาเซียนและประชาคมโลก

๓. เพื่อให้ประเทศไทยมีความมั่นคง สันติสุขและสามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธี และอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขบนหลักการที่เป็นสากลแต่ยังคงเอกลักษณ์ความเป็นไทย

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

๑. ประชาคมอาเซียนร่วมมือกันจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรม วัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม และรักษาความสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๒. มีศูนย์เรียนรู้ทางศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมเพื่อความรู้สู่ประชาคมอาเซียน

๓. มีศูนย์ศาสนิกสัมพันธ์แห่งอาเซียน

แนวคิด ทฤษฎี ที่สนับสนุนยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ วางระบบรากฐานการเสริมสร้างคุณธรรมในสังคมไทยสถาบันทางสังคมที่เล็กที่สุดแต่มีความสำคัญมากที่สุด เพราะเป็นรากฐานสำคัญทางความคิดและการประพฤติปฏิบัติของสมาชิกในสังคม คือ สถาบันครอบครัว การปลูกฝังเรื่องคุณธรรมจริยธรรมจึงควรเริ่มต้นจากสถาบันครอบครัว เพราะสมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนจะได้เรียนรู้คุณค่าทางคุณธรรมจริยธรรมจากครอบครัว ได้แก่ (๑) การสร้างสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในครอบครัว (๒) การสั่งสอนฝึกหัดอบรม(๓) การเป็นแบบอย่าง (๔) การชื่นชมใจ (๕) การวากล่าวตักเตือน และห้ามปราม และ (๖) การแก้ไขปัญหาทางคุณธรรมและวัฒนธรรม (สุนทร อมรวิวัฒน์, ๒๕๓๐) และสถาบันครอบครัวจะส่งต่อไปยังสถาบันอื่น ๆ ต่อไป เช่น สถาบันการศึกษา มีทฤษฎีสับสนุนว่า การที่จะให้คนในสังคมมีคุณธรรมได้นั้น จะต้องมีการวางรากฐานด้านคุณธรรมในสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษาให้มีความเข้มข้นและจริงจัง ซึ่งจะไปสู่สังคมที่มีความสงบสุขมีความสามัคคี ดังทฤษฎีตนไมจริยธรรมสำหรับคนไทยที่ศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน พันธุมนาวิน ได้กล่าวว่าการปลูกฝัง การวางรากฐาน และลักษณะพื้นฐานขององค์ประกอบทางจิตใจที่ดี ย่อมจะนำไปสู่พฤติกรรมที่พึงปรารถนา เพื่อส่งเสริมให้บุคคลเป็นคนดีและคนเก่ง ซึ่งมีความสัมพันธ์และตรงกับอ็อกุสต์ คองต (Auguste Comte) นักทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่แบบคลาสสิก กล่าววา สังคมที่ดี (Good Society) จะต้องมีดุลยภาพ (Equilibrium) โดยมองเปรียบเทียบสังคมกับอวัยวะทางร่างกายต้องมีการทำงานอย่างสัมพันธ์กันและมีความสมดุลถึงจะทำให้บุคคลคนนั้นมีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สังคมก็เช่นเดียวกัน หากองค์ประกอบทางสังคมถูกปลูกฝังคุณธรรม มีการวางรากฐาน สั่งสอนมาตั้งแต่เยาว์วัยถูกวางรากฐานแข็งแกร่งมั่นคงยอมนำไปสู่สังคมที่มีความสุขซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙) ที่ได้วางยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะสงฆ์สังฆมณฑลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ขอ ๕.๕ ว่าด้วยการเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคมโดยการนำ คานิยมและวัฒนธรรมที่ดีงามของไทยมาเป็นฐานในการพัฒนาคณะสงฆ์ของรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ก็เช่นเดียวกัน ใดให้ความสำคัญในเรื่องการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่คนในชาติ เพื่อให้เกิดเป็นสังคมที่เข้มแข็งอย่างมีคุณภาพและคุณธรรมควบคู่กัน โดยสนับสนุนให้องค์กรทางศาสนามีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนพัฒนาคุณภาพชีวิตสร้างสันติสุขและความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมไทยอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ การจะสร้างสรรค์ประเทศไทยให้เข้มแข็งได้นั้น คนในชาติจะต้องเข้มแข็งเสียก่อน รัฐบาลจึงได้มีการรณรงค์สร้างความเข้มแข็งให้กับคนในชาติ โดยการปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีด้วยการกำหนดคานิยมหลักของคนไทย ๑๒ ประการ อันได้แก่

๑. มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

๒. ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดีงามเพื่อส่วนรวม

๓. กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์

๔. ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งทางตรง และทางอ้อม
๕. รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอันงดงาม
๖. มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ หวังดีต่อผู้อื่น เผื่อแผ่และแบ่งปัน
๗. เขาใจเรียนรูการเปนประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเปนประมุขที่ถูกต้อง
๘. มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย ผู้นอยรู้จักการเคารพผู้ใหญ่
๙. มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติ ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

๑๐. รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รู้จักอดออมไว้ใช้เมื่อยามจำเป็น มีไว้พอกินพอใช้ ถ้าเหลือก็แจกจ่ายจำหน่าย และพร้อมที่จะขยายกิจการเมื่อมีความพร้อม เมื่อมีภูมิคุ้มกันที่ดี

๑๑. มีความเข้มแข็งทั้งร่างกาย และจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำ หรือกิเลส มีความละอายเกรงกลัวต่อบาปตามหลักของศาสนา

๑๒. คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม และของชาติมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง ในการที่จะปลูกฝังคุณธรรมให้เกิดความสำเร็จได้นั้น สภาพที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้จัดทำแผนแม่บทการส่งเสริมศาสนาและคุณธรรมแห่งชาติ โดยมีเนื้อหาสาระถึงการส่งเสริมบทบาทศาสนาเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาคุณธรรมผู้ปกครอง ครู อาจารย์จะต้องเป็นแบบอย่างที่ดี การผลิตสื่อที่มีคุณภาพ ใหม้มีคุณธรรมจริยธรรมรับผิดชอบต่อสังคม และมีการผลิตสื่อทางด้านคุณธรรมออกเผยแพร่อย่างต่อเนื่องครอบคลุมทุกเพศวัย อีกทั้งมีการศึกษาวิจัยประชุมสัมมนา เพื่อหาแนวทางและนวัตกรรมใหม่ ๆ วิธีการดำเนินงานที่เหมาะสม ทันสมัยมาใช้ในการส่งเสริมคุณธรรมจากที่ได้กล่าวมาข้างต้นเราจะเห็นได้ว่าการวางรากฐานด้านคุณธรรมมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้คนในสังคมมีคุณธรรม รูผิด รูชอบ อันจะนำไปสู่สังคมที่มีคุณธรรมอย่างยั่งยืน ประเทศชาติมีความมั่นคงสถาพรประชาชนอยู่รวมกันอย่างมีความสุข มีความรักและสามัคคีต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติ

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ สร้างความเข้มแข็งในระบบการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมคุณธรรมให้เป็นเอกภาพ

จากยุทธศาสตร์ดังกล่าว สามารถอธิบายการสร้างความเข้มแข็งในระบบการบริหารจัดการ ด้านส่งเสริมคุณธรรมให้เป็นเอกภาพโดยอาศัยแนวคิดทฤษฎีเชิงระบบ หรือทฤษฎีการบริหารงานโดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Results Based Management Theory) ซึ่งมีแนวคิดในการบริหารจัดการเป็นการบริหารโดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์ที่ครอบคลุม ปัจจัยนำเข้าที่ชัดเจน โดยผ่านกระบวนการที่นำไปสู่ผลผลิต (output) และผลลัพธ์ (outcome) และกระบวนการดังกล่าวก่อให้เกิดประสิทธิภาพ (Efficiency) และประสิทธิผล (Effectiveness) ในการดำเนินงาน กล่าวคือ การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมคุณธรรมให้เป็นเอกภาพ เกิดจากการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ในการสร้างระบบการบริหารจัดการด้านส่งเสริมคุณธรรมและขับเคลื่อนระบบบริหารจัดการด้านคุณธรรมใหม่มีเอกภาพมีปัจจัยนำเข้าประกอบด้วย วิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และแนวทางการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างชัดเจน ในขณะที่กระบวนการดำเนินงานอาศัยทฤษฎีเชิงกลยุทธ์ (Strategic Theory) เป็นเทคนิคที่สำคัญ โดยเริ่มต้นจากการวางแผนการจัดโครงสร้างองค์กรที่ดี รวมทั้งการปฏิบัติงานตามขั้นตอนแนวทางที่กำหนดไว้ในการทำงาน ซึ่งมีลักษณะเป็นกระบวนการเพื่อให้สามารถบริหารจัดการในด้านการสร้างความเข้มแข็งในระบบและการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมคุณธรรมให้เป็นเอกภาพ ซึ่งการบริหารเชิงกลยุทธ์จะเป็นแนวความคิดเชิงวิเคราะห์ สังเคราะห์ และเทคนิคการบริหารเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ผลผลิตที่เกิดขึ้นจากกระบวนการดังกล่าวก่อให้เกิดระบบโครงสร้างการบริหารจัดการ ด้านการส่งเสริมคุณธรรมที่เข้มแข็งและมีความเป็นเอกภาพ รวมทั้งผลลัพธ์ทำให้ประชาชนในประเทศไทยสามารถนำคุณธรรมที่เป็นเอกภาพไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติและการอยู่รวมกันดีในสังคมอย่างมีความสุข โดยมีคุณธรรมดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการนำไปสู่ความสงบสุขในสังคม

ยุทธศาสตร์ ที่ ๓ สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการส่งเสริมคุณธรรม

การให้ความสำคัญกับเครือข่ายในการดำเนินงาน ปรากฏชัดเจนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙) ข้อ ๕.๒.๕ ซึ่งกล่าวถึงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคม โดยส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนนำค่านิยมและวัฒนธรรมที่ดีงามของไทยเป็นฐานในการพัฒนาคนและสังคม อีกทั้งขอคิดเห็นของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในเรื่องการจัดทำแผนแม่บทการส่งเสริมศาสนา และคุณธรรมแห่งชาติ ก็ได้กำหนดกลไกในการสนับสนุนและมีส่วนรวมจากทุกภาคส่วน ได้แก่ สถาบันทางศาสนา สถาบันทางการศึกษา องค์กรเอกชน ที่ทำงานส่งเสริมและเผยแพร่ศาสนา หน่วยงานภาครัฐ เอกชน รัฐวิสาหกิจ สมาชิกวุฒิสภา นักการเมืองระดับชาติ ระดับท้องถิ่น ตลอดจนสื่อมวลชน ให้เข้ามามีส่วนรวมในการส่งเสริมศาสนา และคุณธรรม นอกจากนั้นแล้ว ยังมีผลงานศึกษาวิจัยอีกจำนวนมากที่แสดงให้เห็นถึงความเกี่ยวของเชื่อมโยงของสถาบันต่าง ๆ ในสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมทางคุณธรรม จริยธรรมของประชาชน เช่น งานศึกษาวิจัยของ เกียรติคุณสิทธิชัย (๒๕๔๕) พบว่า สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษามีผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักศึกษาในสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ในระดับมาก การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมในประเทศไทยและต่างประเทศของ ดุจเดือน พันธุมนาวิณ (๒๕๕๐) เกี่ยวกับสาเหตุของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และนิสิตนักศึกษาในพฤติกรรมวินัยตนเอง พฤติกรรมก้าวร้าว พฤติกรรมอนุรักษ์และประหยัด พฤติกรรมรับผิดชอบ พฤติกรรมพลเมืองดี และได้สรุปปัจจัยเชิงเหตุจากครอบครัว โรงเรียน และจิตสาธารณะของนักเรียน งานศึกษาวิจัยของ ชุมพล เทียงธรรม (๒๕๔๙) พบว่าการประสานเชื่อมโยงสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา ชุมชน สื่อสารมวลชน ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม มีส่วนสำคัญต่อการรับรู้ การปลูกฝัง สร้างจิตสำนึกด้านคุณธรรมของประเทศสหพันธสาธารณรัฐเยอรมนี งานวิจัยของจินตนา พุทธิมตะ (๒๕๔๘) พบว่า การมีส่วนร่วมของสื่อมวลชนมีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานในด้าน การส่งเสริมคุณธรรมของประเทศเกาหลี และสุมิน อมรวิวัฒน์ (๒๕๕๙) มองว่าปัจจุบันเป็นสังคมใหม่หรือสังคมเสมือนทุกอย่างกลายเป็นจริง แต่มักไม่จริง ความสัมพันธ์ระหว่างกันของมนุษย์กับเพื่อนมนุษย์ มนุษย์กับธรรมชาติ กับสิ่งแวดล้อม ชีวิตยุคดิจิทัล สื่อเทคโนโลยีแทรกซึมทุกวินาที อยู่ใกล้ก็เหมือนไกล ครั้นมาอยู่ด้วยกัน ก็เหมือนไกล ทุกคนมีโลกเฉพาะตนเองเป็นส่วนตัว นี่คือนิยามสังคมเสมือน (จริง) คือ เป็นอยู่จริงแต่ไม่จริง ส่งผลให้คนรุ่นใหม่มีชีวิตเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทุกฝ่ายตรวจสอบกันเอง จนหาความจริงไม่พบ เพราะเต็มไปด้วยข่าวลือและข่าวลวง เพราะฉะนั้น จึงต้องอาศัยการร่วมมือกันระหว่าง ๓ มิติ คือ ศาสนา วัฒนธรรม และชีวิต ที่ผสมผสานกลมกลืนกัน เพื่อการขับเคลื่อนสังคมใหม่ทั้งนี้ ยุทธศาสตร์สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการส่งเสริมคุณธรรมได้กำหนดกลยุทธ์ ที่ครอบคลุมในด้านการสร้างและขยายเครือข่ายการพัฒนาเครือข่าย การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของเครือข่ายทุกภาคส่วน ตลอดจนการสร้างระบบบริหารจัดการภาคีเครือข่าย และได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานที่สำคัญ ได้แก่ ความชัดเจนในการกำหนดนโยบาย การมีส่วนร่วมของเครือข่ายทุกระดับ การดำเนินกิจกรรมของเครือข่าย การพัฒนาเครือข่าย การยกย่องเชิดชูเกียรติเครือข่าย การสรรหาทรัพยากรดำเนินงาน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างภาคีเครือข่าย ล้วนสอดคล้องกับแนวทางการสร้างภาคีเครือข่ายของ Paul StarKey (๑๙๘๘) ได้แก่ การรวมประชุมของเครือข่าย การกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มเครือข่าย การเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามามีส่วนรวมในการจัดการทรัพยากร การเชื่อมโยงระหว่างเครือข่ายกับเครือข่าย ทั้งแนวราบ แนวตั้ง ต่างระดับ การติดตามประเมินผล การฝึกอบรมเครือข่าย และสอดคล้องกับแนวทางการสร้างและพัฒนาเครือข่ายของ Burke (๑๙๙๙) ในเรื่องของการกำหนดวัตถุประสงค์ของเครือข่าย การมีส่วนร่วมของเครือข่าย การให้รางวัล และการมีแหล่งอุดหนุนเงินเพื่อสร้างความร่วมมือการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการส่งเสริมคุณธรรม เป็นการผนึกกำลังจากทุกภาคส่วนของสังคมในการร่วมกันส่งเสริมการขับเคลื่อนปลูกฝังสร้างจิตสำนึกด้านคุณธรรมนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติ ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายตั้งแต่เด็ก เยาวชน ประชาชน กลุ่มบุคคล กลุ่มสังคม องค์กรต่าง ๆ จนสามารถส่งผลให้สังคมไทยมีคุณธรรมเป็นรากฐานที่สำคัญในการดำรงชีวิต และอยู่ร่วมกันอย่างร่มเย็นสันติสุขสืบไป

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ ส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นแบบอย่างด้านคุณธรรมในประชาคมอาเซียน

และประชาคมโลก ทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interaction) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ว่า สัญลักษณ์ของแต่ละบุคคล เกิดจากการกำหนดทางสังคมของบุคคลนั้น เป็นบทบาทและพฤติกรรมของบุคคลในการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมนุษย์ต้องมีการปฏิสัมพันธ์กัน โดยมีสัญลักษณ์ที่ทำให้เกิดความเข้าใจกัน สัญลักษณ์มีหลายรูปแบบทั้งภาษากิริยาท่าทาง คุณธรรม พวกเราสามารถวิเคราะห์พฤติกรรมของมนุษย์ ความรู้สึกนึกคิด โดยผ่านสัญลักษณ์ที่หลากหลายสัญลักษณ์นี้ปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ทางสังคม พวกเราเข้าใจความหมายก็สามารถปรับแนวทางการกระทำเข้าหากันได้ การมีคุณธรรมเป็นพื้นฐานของประชาชนในกลุ่มประเทศอาเซียน การมีปฏิสัมพันธ์กันภายใต้พื้นฐานของการมีคุณธรรมและการเคารพในความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมของประชาชนในกลุ่มประเทศอาเซียนจะทำให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร แบ่งปันและมีจิตสาธารณะรวมทั้งนำเอาทฤษฎีการแพร่กระจายของ Everett Roger (๑๙๙๕) ซึ่งเน้นความเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรมเกิดขึ้นจากการแพร่กระจายของสิ่งใหม่ๆ จากสังคมหนึ่งหรือประเทศหนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่งหรืออีกประเทศหนึ่ง และสังคมนั้นรับเข้าไปใช้ในสังคมหรือประเทศของตน กล่าวคือ สังคมของประเทศในกลุ่มอาเซียนในภูมิภาคนี้จะมีการแพร่กระจายวัฒนธรรมประเพณี คุณธรรมจริยธรรมของแต่ละประเทศไปสู่ประเทศที่ใกล้เคียง เช่น ภาษา การแต่งกาย ความเชื่อ ความเอื้ออาทร และการแบ่งปัน (Caring and Sharing) เป็นต้นซึ่งในกลุ่มประเทศอาเซียนจะมีการปฏิสัมพันธ์เชิงสังคมและวัฒนธรรมร่วมกัน โดยมีคุณธรรมเป็นระบบสัญลักษณ์(Symbolic) ของแต่ละประเทศ เราสามารถนำเอาระบบสัญลักษณ์ (Symbolic) ของแต่ละประเทศเหล่านั้นมาหาคุณธรรมร่วมกันได้ ตัวอย่างเช่น คุณธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต ไม่มีการคอร์รัปชัน หรือแนวคิดของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (๒๕๕๕; ๑๗๘๑) ที่ต้องการให้สมาชิกอาเซียนที่มีอัตลักษณ์หรือเอกลักษณ์ของตนมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน แต่ก็มีลักษณะเด่นหรือจำเพาะด้านคุณธรรมและวัฒนธรรมที่ร่วมกันหรือคล้ายคลึงกัน ซึ่งควรจะมีวัฒนธรรมและคุณธรรมที่สอดคล้องกัน ซึ่งได้แก่ จิตวิญญาณของอาเซียน-การเอื้ออาทร และแบ่งปันกัน (Spirit of ASEN-Caring and Sharing) คุณธรรมดังกล่าวจะเป็นแนวคุณธรรมหลักที่จะทำให้ประเทศไทยเป็นแบบอย่างด้านคุณธรรมในกลุ่มประเทศอาเซียนเพื่อให้กลุ่มประชาคมอาเซียนใช้เป็นแนวทางในการนำคุณธรรมดังกล่าวไปใช้ในทุกประเทศ ซึ่งจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมและประเทศต่าง ๆ รวมทั้งจะนำมาซึ่งความรัก ความผูกพัน และความสงบสุขในภูมิภาค

๔.๕ แนวทางการขับเคลื่อนแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๔)

แนวทางการขับเคลื่อนแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๔)

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายสำคัญ คือ การผลักดันให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชนโดยเสียงสนับสนุนจากคนส่วนใหญ่ของสังคมไทย นำไปสู่การปฏิบัติที่ทุกภาคส่วนของสังคมให้การยอมรับและตระหนักถึงความสำคัญและพร้อมที่จะดำเนินการให้เกิดประสิทธิภาพ โดยให้ความสำคัญกับการแปลงแผนแม่บทฯ สูการปฏิบัติในระดับต่าง ๆ ให้กระจายลงสู่พื้นที่ ยึดหลักภารกิจและการมีส่วนร่วม เพิ่มการใช้องค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ให้เป็นเครื่องมือหลักในการขับเคลื่อนแผนแม่บทฯ ในทุกภาคส่วนทั้งระดับประเทศ จังหวัด และพื้นที่ ไขกลไกภาคีเครือข่ายในภาครัฐ ภาคประชาสังคม ภาคธุรกิจเอกชน ภาควิชาชีพ ภาควิชาการ ภาคสื่อมวลชน และภาคประชาชน เป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนอย่างบูรณาการตามยุทธศาสตร์ประชารัฐเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด มีแนวทางสำคัญ ดังนี้ (๑) **ประชาสัมพันธ์เผยแพร่งานและประชุมชี้แจง สร้างความรู้ความเข้าใจให้ทุกภาคส่วนตระหนักถึงความสำคัญและพร้อมเข้าร่วมในการผลักดันแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๔)** โดยจัดทำแนวทางการสื่อสารประชาสัมพันธ์ให้ทุกภาคส่วนตระหนักและยอมรับในแผนแม่บทฯ เผยแพร่สร้างความเข้าใจให้ทุกภาคส่วนที่เป็นภาคีเครือข่ายได้รับรู้และนำไปปฏิบัติ อาทิ พัฒนาศักยภาพประชาชนให้เห็นความสำคัญของหลักธรรมทางศาสนา ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และวัฒนธรรมประเพณีไทยที่ดีงาม เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับและชุมชน พร้อมรองรับกับความเปลี่ยนแปลง ผลักดันให้ชุมชน ศาสนสถาน และสถาบันการศึกษาในพื้นที่มีบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรมให้มากขึ้น สนับสนุนให้ภาคเอกชนมีบทบาทในการขับเคลื่อนแผนแม่บทฯ เสริมสร้างสังคมที่ดีมีคุณธรรมและพัฒนาบุคลากรภาคเอกชนให้

เป็นผู้มีคุณธรรม ฯลฯ**(๒) การสร้างความเชื่อมโยงในกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๔) และแผนระดับอื่น ๆ** โดยกำหนดประเด็นสำคัญภายใต้ยุทธศาสตร์แผนแม่บทฯ ที่เสนอต่อสาธารณชนอย่างชัดเจน บูรณาการประเด็นการส่งเสริมคุณธรรมภายใต้ยุทธศาสตร์ที่มีความเชื่อมโยงกันกับแผนต่าง ๆ เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม โดยจัดทำเป็นแผนบูรณาการที่ตอบสนองการพัฒนาในหลายมิติ เชื่อมโยงแนวคิดพื้นฐาน ยุทธศาสตร์ ประเด็นการส่งเสริมคุณธรรมที่สำคัญในภาพรวม**(๓) การสร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการขับเคลื่อนแผนของภาคีเครือข่ายต่าง ๆ** โดยนำการวิจัยเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๔) ปรับปรุงกฎหมายต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการขับเคลื่อนแผนแม่บทฯ นำเทคโนโลยีสารสนเทศ มาใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารจัดทำฐานข้อมูลที่ภาคส่วนต่าง ๆ เข้าถึง และใช้ประโยชน์ได้ง่าย รวมทั้งสร้างช่องทางให้ภาคประชาสังคม มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและร่วมขับเคลื่อนกิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรม**(๔) การเพิ่มความรับผิดชอบและการยอมรับบรรจูปenangานสำคัญ** รวมขับเคลื่อนแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๔) ในระดับประเทศและระดับพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสนับสนุนให้มีการเชื่อมโยงแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๔) มาเป็นกรอบดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งผลักดันกลไกทุกภาคส่วนให้ยอมรับและมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนมากขึ้น**(๕) การสร้างระบบติดตามประเมินผลให้ทุกภาคส่วน** สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการติดตามความก้าวหน้าของแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๔)

บทที่ ๓ กรอบแนวคิดและนโยบายจังหวัดนนทบุรี

ยุทธศาสตร์ของจังหวัดนนทบุรี (พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๖๕)

จากยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในระดับต่างๆ จะเห็นว่าแนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์นั้น มีความสอดคล้องกันมาโดยตลอด ดังนั้น เพื่อให้การพัฒนาจังหวัดนนทบุรีเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับทิศทางการพัฒนาประเทศ ภูมิภาค ในระดับต่างๆ รวมทั้งบูรณาการยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ นโยบายรัฐบาล จึงดำเนินการ ดังนี้

(๑) วิเคราะห์ศักยภาพของจังหวัด ประกอบด้วย ๒ ประเด็น คือ การเป็นเมืองที่อยู่อาศัยของประชาชนทุกระดับ และความพร้อมในการพัฒนาเมืองที่มีเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

(๒) วิเคราะห์ตำแหน่งการพัฒนาของจังหวัด ๒ ด้าน คือ เมืองที่อยู่อาศัยมีคุณภาพ และเมืองที่มีเศรษฐกิจสร้างสรรค์

(๓) วิเคราะห์ความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับ

(๓.๑) แนวทางพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมระดับชาติ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (ภายใต้วิสัยทัศน์ “ประเทศที่มั่นคง ประชาชนมั่งคั่งอย่างยั่งยืน”) และประเทศไทย ๔.๐ (THAILAND ๔.๐)

(๓.๒) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ ประกอบด้วย

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ : การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืน ได้แก่ แก้ไขปัญหาวิกฤตสิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ที่ ๙ : การพัฒนาภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ เรือง การพัฒนาเมือง และพัฒนาเมืองปริมณฑล ให้เป็นเมืองศูนย์กลางการบริการธุรกิจและการพาณิชย์ ศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์ ศูนย์บริการด้านสุขภาพและการศึกษาและเมืองที่อยู่อาศัย

(๓.๓) รับฟังความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่น เพื่อรับทราบความต้องการและศักยภาพของประชาชน (ตาม พรฎ.ว่าด้วยการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ พ.ศ. ๒๕๕๑)

(๓.๔) มุ่งเน้นการทำงานแบบเครือข่ายร่วมกันทุกภาคส่วนเพื่อวางยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเพื่อให้เหมาะสมกับโอกาสและศักยภาพของจังหวัด

(๓.๕) นำตัวชี้วัดการพัฒนาจังหวัดที่จัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณา

(๓.๖) นำกรอบนโยบายของจังหวัดที่กำหนดขึ้นเพื่อขับเคลื่อนการทำงานพัฒนาและแก้ไขปัญหาตามความต้องการของประชาชน เช่น นโยบาย “นนทบุรี ๔.๐” ภายใต้ คุณภาพ มาตรฐาน นวัตกรรม ยั่งยืน” มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์เชิงยุทธศาสตร์

(๔) เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการปฏิบัติงาน จึงกำหนดเป้าประสงค์ในการพัฒนาจังหวัดในช่วงปี พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๖๕ โดย “จังหวัดนนทบุรีเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยคุณภาพดีของประชาชน มีสภาพเศรษฐกิจที่มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน”

โดยกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ พันธกิจตัวชี้วัด รวมทั้งโครงการ/กิจกรรมของแผนพัฒนาจังหวัดนนทบุรี ระยะ ๔ ปี (พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๖๕) ดังนี้

(๑) วิสัยทัศน์จังหวัด/เป้าหมายการพัฒนา

จังหวัดนนทบุรี เป็นเมืองที่อยู่อาศัยคุณภาพดีและมีเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Nonthaburi as a city's of the best Habitat with High. Quality, and The city of creative economy)

(๒) เป้าประสงค์รวม/วัตถุประสงค์

๑.จังหวัดนนทบุรีเป็นเมืองที่น่าอยู่รองรับการอยู่อาศัยของคนทุกระดับ

๒.จังหวัดนนทบุรีให้เป็นเมืองแห่งเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าและภาคบริการให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล

๓.จังหวัดนนทบุรีให้เป็นเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

(๓) พันธกิจของจังหวัดนนทบุรี พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๖๕

๑. พัฒนาและบริหารจัดการจังหวัดนนทบุรีให้เป็นเมืองที่น่าอยู่รองรับการอยู่อาศัยของคนทุกระดับ
๒. พัฒนาและส่งเสริมให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
๓. เสริมสร้างและพัฒนาจังหวัดนนทบุรีให้เป็นเมืองแห่งเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าและภาคบริการให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล
๔. พัฒนาและบริหารจัดการจังหวัดนนทบุรีให้เป็นเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

จังหวัดนนทบุรีกำหนดนโยบายด้านคุณธรรม

จังหวัดนนทบุรีได้กำหนดนโยบายและความโปร่งใส เพื่อเป็นมาตรฐาน แนวปฏิบัติและค่านิยมสำหรับข้าราชการและบุคลากรขององค์กรให้ยึดถือ และปฏิบัติควบคู่กับกฎ ระเบียบ และข้อบังคับอื่น ๆ โดยมุ่งเน้นที่จะนำหน่วยงานให้ดำเนินงานตามภารกิจด้านความโปร่งใส บริหารงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตมีคุณธรรม ปราศจากการทุจริต และเพื่อให้บรรลุเจตนารมณ์ดังกล่าว จึงได้กำหนดแนวทางให้ส่วนราชการในจังหวัดนนทบุรี ถือปฏิบัติและดำเนินการ ดังนี้

๑. บริหารงานและปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยมุ่งสนองความต้องการของประชาชนด้วยการบริการที่รวดเร็ว ถูกต้อง เสมอภาค โปร่งใส และเป็นธรรม
๒. ปลุกฝังค่านิยมและทัศนคติให้บุคลากรในสังกัด มีความรู้ความเข้าใจ ยึดหลักธรรมจริยธรรม นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการปฏิบัติงานและดำเนินชีวิต
๓. ดำเนินการจัดซื้อจัดจ้าง ส่งเสริมการดำเนินงานให้เกิดความโปร่งใสในทุกขั้นตอน และเปิดโอกาสให้ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการปฏิบัติงานโดยเปิดเผยข้อมูลข่าวสารในการดำเนินกิจกรรมทุกรูปแบบ
๔. ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนแจ้งข้อมูลข่าวสาร เบาะแสการทุจริต ร้องเรียน ร้องทุกข์ผ่านศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนนทบุรี หรือศูนย์ดำรงธรรมกระทรวงมหาดไทย
๕. กรณีพบการทุจริตจะดำเนินการสอบสวนและลงโทษขั้นสูงกับผู้ทุจริตอย่างจริงจัง

ผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรีได้ให้ความสำคัญในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ โดยจังหวัดนนทบุรีได้ดำเนินการทั้งแนวทาง มาตรการต่าง ๆ ดังนี้

๑. ประกาศเจตจำนงสุจริตในการบริหารงานของผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรี มีความสรุปว่า ผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรี ขอแสดงความจำนงต่อเพื่อนข้าราชการและเจ้าหน้าที่ทุกคนว่า ข้าพเจ้าจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และจะนำพาหน่วยงานของรัฐในจังหวัดนนทบุรีให้เกิดระบบในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต โดยยึดหลักธรรมาภิบาล ด้วยความสุจริต เทียงตรง มีจริยธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้และให้มีประสิทธิผลสูงสุดต่อประโยชน์ส่วนรวม

๒. ประกาศจังหวัดนนทบุรี เรื่อง มาตรการ ในการให้ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ จังหวัดนนทบุรี มีความสรุปว่า จังหวัดนนทบุรีจะส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมและตรวจสอบการปฏิบัติงาน เปิดเผยข้อมูลข่าวสารในการดำเนินกิจกรรมทุกรูปแบบ และสามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างทุกขั้นตอนตามที่กฎหมายกำหนดไว้ จึงกำหนดมาตรการกลไก ในการให้ประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐจังหวัดนนทบุรี เพื่อให้เป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖ มาตรา ๘ วรรค ๑ (๓) (๔)

ได้กำหนดให้การบริหารราชการเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ส่วนราชการจะต้องดำเนินการโดยถือว่าประชาชนเป็นศูนย์กลางที่จะได้รับการบริการจากภาครัฐ และจะต้องมีแนวทางในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

๓. ประกาศจังหวัดนนทบุรี เรื่อง มาตรการป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อนในการจัดซื้อจัดจ้างและแนวทางการตรวจสอบบุคลากรภายในส่วนราชการของจังหวัดนนทบุรี มีความสรุปว่า จังหวัดนนทบุรีกำหนดให้ดำเนินการตามมาตรการป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อนในการจัดซื้อ จัดจ้าง และแนวทางการตรวจสอบบุคลากรภายในส่วนราชการของจังหวัดนนทบุรี ที่บุคลากรสังกัดส่วนราชการส่วนภูมิภาค ประจำจังหวัดนนทบุรี เพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. ๒๕๖๐ ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. ๒๕๖๐ และระเบียบกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

แหล่งที่มา: แผนปฏิบัติการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบจังหวัดนนทบุรี ระยะ ๓ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๓ – ๒๕๖๕)

วิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ แผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมจังหวัดนนทบุรี พ.ศ. ๒๕๕๙ - ๒๕๖๔

วิสัยทัศน์ : ประชาชนนนทบุรีมีคุณธรรม ที่เอื้อต่อสังคมสันติสุขและการพัฒนาแบบยั่งยืน

เป้าประสงค์ : ประชาชนนนทบุรีมีคุณธรรมและปฏิบัติตามหลัก ศาสนา มีความเมตตา (อ่อนน้อมถ่อมตน) ซื่อสัตย์ มีวินัย น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาปฏิบัติและมีความรับผิดชอบต่อสังคม

พันธกิจ

๑.๑ ส่งเสริม สนับสนุนหน่วยงานหรือองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน ประกาศจุดเน้นและดำเนินการส่งเสริมสมาชิกขององค์กรให้ยึดหลักคุณธรรมในการดำเนินชีวิต โดยมีจุดเน้นพิเศษ คือ เมตตา (อ่อนน้อมถ่อมตน) ซื่อสัตย์ มีวินัย ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงและมีความรับผิดชอบต่อ (ต่อครอบครัว ชุมชน และสังคมนนทบุรี)

๑.๒ ส่งเสริม สนับสนุน สถาบันทางศาสนา สถานศึกษา และหน่วยงานทางการศึกษาในการปลูกฝังคุณธรรมสำหรับเยาวชน ในจุดเน้นพิเศษ คือ เมตตา ซื่อสัตย์ มีวินัยดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และมีความรับผิดชอบต่อ (ต่อตนเอง ครอบครัว และชุมชน)

๑.๓ พัฒนาระบบบริหารจัดการ ระบบจัดการความรู้ ระบบการส่งเสริมคนดี องค์กรดีและการมีส่วนร่วมในการสร้างประชาคมคุณธรรม

๑.๔ เตรียมพร้อมด้านระบบฐานข้อมูล เพื่อสนับสนุนงานส่งเสริมคุณธรรม หรือสร้างฐานข้อมูลแนวปฏิบัติที่ดี คนดี องค์กรดี เพื่อเป็นศูนย์แลกเปลี่ยนเรียนรู้สำหรับประชาชน สถานศึกษา สถาบันทางศาสนา หรือหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน

วิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติการส่งเสริมคุณธรรมจังหวัดนนทบุรี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔

๑) การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคาม/อุปสรรคในการส่งเสริมคุณธรรมในจังหวัดนนทบุรี

๑.๑ จุดแข็ง (Strengths)

- (๑) จังหวัดนนทบุรีมีสถาบันหลักของชาติเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของคนในจังหวัดนนทบุรี
- (๒) จังหวัดนนทบุรียึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ที่มุ่งให้ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา”
- (๓) จังหวัดนนทบุรี ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาในด้านต่าง ๆ ที่ดีงาม
- (๔) การมีหน่วยงานและองค์กร ชุมชน สถาบันทางศาสนา ร่วมส่งเสริมคุณธรรมในหลายมิติ
- (๕) ภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน ต่างให้ความสำคัญและสนับสนุนการส่งเสริมคุณธรรมให้แก่ประชาชน
- (๖) มีภาคีเครือข่ายรวมกันดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมให้แก่ประชาชน
- (๗) หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานบรรจุความรู้เกี่ยวกับหลักการของศาสนาต่าง ๆ

๑.๒ จุดอ่อน (Weaknesses)

(๑) การขาดการประสานความร่วมมือและบูรณาการการทำงานในภาครัฐ ด้านบุคลากร บทบาทหน้าที่ งบประมาณการติดตามประเมินผลตามการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม

(๒) ความผันผวนทางการเมือง เศรษฐกิจ อาจส่งผลให้การดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมขาดความต่อเนื่อง

(๓) การขาดกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทำให้การขับเคลื่อนงานส่งเสริมคุณธรรมเป็นไปได้ยาก

(๔) ขาดระเบียบกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติการส่งเสริมคุณธรรมที่ชัดเจนต่อการบริหารจัดการขององค์กร หน่วยงาน

(๕) การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและกระแสโลกาภิวัตน์มีผลกระทบต่อวัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิมที่ดั่งงาม ส่งผลให้สังคมมีความเป็นวัตถุนิยม พฤติกรรมของคนในสังคมเปลี่ยนแปลง ให้ความสำคัญกับศีลธรรม และวัฒนธรรมที่ดั่งงาม ลดลง ทั้งการดำรงชีวิตประจำวัน การใช้ชีวิตและความสัมพันธ์กับผู้อื่น มุ่งหารายได้เพื่อสนองความต้องการ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันลดลง ความมีน้ำใจไมตรีน้อยลง

(๖) ความอ่อนแอในเชิงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตแบบไทย อันเนื่องมาจากชีวิตครอบครัว ลักษณะสังคมไทย เปลี่ยนแปลงไป

๑.๓ โอกาส (Opportunities)

(๑) การมีแผนระดับชาติสามารถนำมาใช้เป็นกรอบแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมในระดับต่าง ๆ ได้

(๒) การเรียกร้องให้ทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชนบริหารงานและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างมีคุณธรรม ประกอบด้วยความโปร่งใส มีธรรมาภิบาล (Good Corporate Governance) และมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility : CSR)

(๓) คุณธรรมจริยธรรมของสังคมไทยกำลังวิกฤตหนัก เกิดเป็นกระแสสังคมให้บุคคลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นบุคลากรทางศาสนา นักการเมือง และข้าราชการระดับสูง เป็นต้นแบบที่ดี

(๔) กลไกภาครัฐบางส่วนให้การสนับสนุนการเสริมสร้างคุณธรรมให้สังคมไทย จึงเป็นกลไกที่สำคัญในการกำหนดทิศทางและผลักดันการพัฒนาคนไทยให้มีคุณธรรม

(๕) การที่ภาคประชาชน ประชาสังคม และองค์กรพัฒนาเอกชน มีความสนใจรวมกันในการขับเคลื่อนหรือดำเนินงาน ด้านการส่งเสริมคุณธรรมมากขึ้น

(๖) มีกระบวนการสื่อสารที่มีความทันสมัย โดยผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทำให้สามารถเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และสื่อสารเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วและคล่องตัวมากขึ้น

(๗) ประเทศไทยมีทุนทางสังคมคือสิ่งดีงามต่าง ๆ ได้แก่ ทุนคน ทุนความรู้ ทุนภูมิปัญญา และทุนทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาสังคมให้สมดุลและยั่งยืน

(๘) กระแสการเรียกร้องให้ปฏิรูปประเทศไทยในด้านต่าง ๆ ซึ่งครอบคลุมทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา

๑.๔ ภาวะคุกคาม/อุปสรรค (Threats)

(๑) กระแสบริโภคนิยม และการโฆษณาชวนเชื่อ กำลังเป็นกระแสที่มีอิทธิพลต่อค่านิยมของคนในสังคมไทย

(๒) ปัญหาความขัดแย้งความแตกแยกทางด้านการเมือง ปัญหาทางเศรษฐกิจตกต่ำ และปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคม ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการให้ความสำคัญกับเรื่องการส่งเสริมคุณธรรมและค่านิยมอันดีงามในสังคมไทย

(๓) ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศในภาวะสังคมปัจจุบัน แม้จะมีผลกระทบในเชิงบวกในเรื่องความสะดวกสบาย แต่อาจจะส่งผลกระทบต่อความยึดมั่นในคุณธรรมของประชาชนในสังคมไทย

(๔) กระแสการไหลบ่าของวัฒนธรรมต่างชาติที่เข้ามาสู่สังคมไทยทางสื่อมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนไทยมากขึ้น ทำให้รากเหง้าความเป็นไทยหลายประการได้รับผลกระทบถูกลดคุณค่าและถูกเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมไทยกำลังถูกกลืนจากค่านิยมตะวันตก ส่งผลให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ต่างยึดติดกับค่านิยมของต่างชาติแล้วละเลยความเป็นไทย

(๕) ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศและการส่งเสริมคุณธรรมเป็นอย่างมาก

๑.๕ บทสรุป

โดยภาพรวมสภาพแวดล้อมและศักยภาพในการส่งเสริมคุณธรรมในจังหวัดนนทบุรี จะเห็นได้ว่าจังหวัดนนทบุรีมีจุดแข็งคือศักยภาพภายในสูง แต่ยังมีจุดอ่อนค่อนข้างมากที่จะต้องแก้ไขและปรับปรุง ในขณะเดียวกันแม้ว่าจังหวัดนนทบุรีจะมีภาวะคุกคาม/อุปสรรคอยู่บ้าง แต่ยังเห็นโอกาสในการส่งเสริมคุณธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพคนในจังหวัดนนทบุรี

บทที่ ๔ วิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติการส่งเสริมคุณธรรมจังหวัดนนทบุรี ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๔

วิสัยทัศน์ : ประชาชนนนทบุรีมีคุณธรรมเป็นรากฐานที่สำคัญในการดำรงชีวิต สืบสาน
ความเป็นไทย อยู่ร่วมกันด้วยความสันติสุข

เป้าประสงค์ (Goal)

สังคมนนทบุรีเป็นสังคมคุณธรรม ประชาชนปฏิบัติตามหลักคำสอนทางศาสนาที่ตนนับถือ น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ ดำรงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันดีงามของไทย และอยู่ร่วมกันด้วยสันติสุข

พันธกิจ

- ๑) พัฒนาคณะให้มีคุณธรรมตามหลักธรรมทางศาสนา น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และดำรงชีวิตตามวิถีวัฒนธรรมไทยที่ดีงาม
- ๒) พัฒนาระบบการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมคุณธรรมให้มีประสิทธิภาพในมิติต่าง ๆ
- ๓) ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนของสังคมตระหนักและร่วมกันเป็นเครือข่ายมีส่วนร่วมในกระบวนการส่งเสริมคุณธรรม เพื่อสร้างสังคมคุณธรรมที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มีธรรมาภิบาลมีความสมานฉันท์ และมีความยั่งยืน
- ๔) ส่งเสริมให้จังหวัดนนทบุรีเป็นแบบอย่างด้านคุณธรรม

วัตถุประสงค์หลัก (Objective)

- ๑) เพื่อวางระบบรากฐานการเสริมสร้างคุณธรรมในสังคมไทย
- ๒) เพื่อสร้างความเข้มแข็งในระบบการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมคุณธรรมให้เป็นเอกภาพ
- ๓) เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการส่งเสริมคุณธรรม
- ๔) เพื่อส่งเสริมให้จังหวัดนนทบุรีเป็นแบบอย่างด้านคุณธรรม

ตัวชี้วัด (Key Performance Indicators)

- (๑) ร้อยละ ๖๐ ขององค์กร/หน่วยงานในจังหวัดนนทบุรี มีแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม
- (๒) จังหวัดนนทบุรีมีชุมชนคุณธรรม องค์กรคุณธรรม หรือหน่วยงานคุณธรรมต้นแบบ จำนวน ๖๐ แห่ง

ยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ ๑ วางระบบรากฐานการเสริมสร้างคุณธรรมในสังคมไทย

- กลยุทธ์ที่ ๑ วางระบบรากฐานการเสริมสร้างคุณธรรมของสถาบันครอบครัว
- กลยุทธ์ที่ ๒ วางระบบรากฐานการเสริมสร้างคุณธรรมของสถาบันการศึกษา
- กลยุทธ์ที่ ๓ วางระบบรากฐานการเสริมสร้างคุณธรรมของสถาบันศาสนา
- กลยุทธ์ที่ ๔ วางระบบรากฐานการเสริมสร้างคุณธรรมของสถาบันเศรษฐกิจ
- กลยุทธ์ที่ ๕ วางระบบรากฐานการเสริมสร้างคุณธรรมของสถาบันทางการเมืองการปกครอง
(ภาคราชการและภาคการเมืองทุกระดับ)
- กลยุทธ์ที่ ๖ วางระบบรากฐานการใช้วัฒนธรรมไทยเป็นฐานในการเสริมสร้างคุณธรรม
- กลยุทธ์ที่ ๗ วางระบบรากฐานการใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมคุณธรรม
- กลยุทธ์ที่ ๘ วางระบบรากฐานการเสริมสร้างคุณธรรมในภาควิชาชีพ

ยุทธศาสตร์ ๒ สร้างความเข้มแข็งในระบบการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมคุณธรรมให้เป็นเอกภาพ

กลยุทธ์ที่ ๑ สร้างและพัฒนาระบบบริหารจัดการงานด้านส่งเสริมคุณธรรมและเสริมสร้างความเป็นเอกภาพ แก่สถาบัน/องค์กรในสังคม

กลยุทธ์ที่ ๒ พัฒนาศักยภาพบุคลากรผู้ทำหน้าที่ในการส่งเสริมคุณธรรม

กลยุทธ์ที่ ๓ เสริมสร้างความเป็นเอกภาพด้วยคุณธรรม

ยุทธศาสตร์ ๓ สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการส่งเสริมคุณธรรม

กลยุทธ์ที่ ๑ สร้างและขยายเครือข่ายการขับเคลื่อนคุณธรรม

กลยุทธ์ที่ ๒ พัฒนาเครือข่ายขับเคลื่อนคุณธรรม

กลยุทธ์ที่ ๓ ส่งเสริมและสนับสนุนภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนในการดำเนินงานด้านคุณธรรม

กลยุทธ์ที่ ๔ สร้างระบบบริหารจัดการภาคีเครือข่ายและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการส่งเสริมคุณธรรม

ยุทธศาสตร์ ๔ ส่งเสริมให้สังคมนพบุรีเป็นแบบอย่างด้านคุณธรรม

กลยุทธ์ที่ ๑ เสริมสร้างความร่วมมือทุกภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนในด้านการอยู่ร่วมกัน อย่างเอื้ออาทร แบ่งปัน และมีจิตสาธารณะ รักษาความสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ วางระบบรากฐานการเสริมสร้างคุณธรรมในสังคมไทย

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อวางรากฐานแนวทางในการพัฒนาคุณธรรมให้แก่สังคมทุกภาคส่วน

๒. เพื่อเป็นบรรทัดฐานในการประพฤติปฏิบัติตนในการดำรงชีวิต ประกอบสัมมาอาชีพ และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข มั่นคง และยั่งยืน

๓. เพื่อสืบสานความเป็นไทยและยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

ทุกหน่วยงาน/องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนมีส่วนร่วมส่งเสริม สนับสนุน และดำเนินการส่งเสริมคุณธรรมในสังคมไทยภายใต้บทบาทและหน้าที่ของหน่วยงาน เช่น กำหนดนโยบายการส่งเสริมคุณธรรมภายในองค์กร วางแผนงาน จัดทำโครงการกิจกรรมเสริมสร้างปลูกฝังคุณธรรมและวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามให้แก่สังคม ยกย่องเชิดชูองค์กรและบุคคลผู้มีผลงานดีเด่นในด้านส่งเสริมคุณธรรม

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ สร้างความเข้มแข็งในระบบการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมคุณธรรมให้เป็นเอกภาพ

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อสร้างและพัฒนาระบบการบริหารจัดการด้านส่งเสริมคุณธรรมให้มีความเข้มแข็ง

๒. เพื่อขับเคลื่อนระบบการบริหารจัดการด้านคุณธรรมให้มีเอกภาพ

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

๑. มีระบบกำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม

๒. มีจำนวนบุคลากรผู้ทำหน้าที่ในการส่งเสริมคุณธรรม

๓. มีระบบบริหารจัดการทางวิชาการองค์ความรู้ในเรื่องของการส่งเสริมคุณธรรม

๔. มีงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการส่งเสริมคุณธรรม

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อเป็นการสร้างและขยายภาคีเครือข่ายคุณธรรมในสังคมให้เพิ่มมากขึ้น

๒. เพื่อผนึกกำลังทุกภาคส่วนให้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม

๓. เพื่อสร้างและพัฒนาศูนย์หรือองค์กรเครือข่ายในการขับเคลื่อนงานส่งเสริมคุณธรรม

๔. เพื่อสนับสนุนให้มีการยกย่องเชิดชูบุคคล และองค์กรที่ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

ของสังคมในระดับต่าง ๆ

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

๑. จำนวนโรงเรียน ชมรม สมาคม หรือองค์กรที่เข้าร่วมเป็นภาคีเครือข่าย
๒. จำนวนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ หน่วยเผยแพร่คุณธรรม และหน่วยเผยแพร่หลักธรรมในศาสนาอื่น

๓. มีภาคีเครือข่ายส่งเสริมคุณธรรมดีเด่นระดับประเทศ จังหวัด ระดับอำเภอ และระดับท้องถิ่น

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ ส่งเสริมให้จังหวัดนนทบุรีเป็นแบบอย่างด้านคุณธรรม

วัตถุประสงค์ ๑. เพื่อส่งเสริมให้จังหวัดนนทบุรีเป็นแบบอย่างในการสร้างความร่วมมือด้านคุณธรรม

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

๑. องค์กร หน่วยงาน ชุมชน ภาคีเครือข่ายร่วมมือกันจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรม วัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม และรักษาความสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๒. มีศูนย์เรียนรู้ทางศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม